

Az Apokrif megvásárolható a szerkesztőknél
és az alábbi helyeken:

ELTE BTK Jegyzetbolt
1088 Budapest, Múzeum Krt. 6–8. alagsor 112.
www.btk.elte.hu/jegyzetbolt.aspx

Ráday Antikvárium
1092 Budapest, Ráday utca 18.
www.bookself.hu

Írók Boltja
1061 Budapest, Andrásy út 45.
www.irokboltja.hu

Irodalmi folyóirat
megjelenik negyedévente

IV. évfolyam, 4. szám
2011. tél

Főszerkesztő

Nyerges Gábor Ádám (*vers*)

Szerkesztők

Tarcsay Zoltán (*próza*)

Torma Mária (*kritika*)

Erdei Tamás (*kép*)

veress dani (*kép*)

Spiritus rector

Fráter Zoltán

•

Szerkesztőség

1052 Budapest, Vitkovics Mihály u. 7. IV/1

Tel.: (1) 318 8350; (70) 578 3398

apokriflap@gmail.com



<http://www.apokrifonline.hu>

Felelős kiadó

Palimpszeszt Kulturális Alapítvány



Megjelent az ELTE BTK HÖK

Tudományos Bizottságának támogatásával

*Copyright © 2011 Az Apokrif 2011/4. számának
szerzői és szerkesztői*

Megjelenik 200 példányban; az egyes példány ára 350 Ft

ISSN 2060-3207

Szépirodalom

Török Sándor Mátyás <i>Sorompó • De</i>	7
Sós Dóra <i>Hableány expressz • Féknyomok</i>	9
Takács Nándor <i>A lány és a róla szóló mondatok • Én és a rólam szóló mondatok • Alkony</i>	11
k.kabai Ióránt <i>vivisekció • 2011. június • pincemély</i>	13
Nagypál István <i>Ballet egy lóért</i>	15
Áfra János <i>körbesétál • megemelt égbolt • kisállat</i>	16
Baranyi Gergely <i>nosztalgia • félmondatok</i>	18
Tinkó Máté <i>Ad hoc Bella</i>	20
Izsó Zita <i>ládarend • közelharc</i>	21

Kis irodalmi ál–manach

Braun Barna <i>Pollágh Péter: A sörös róka • A ciki leprás • Eleve herpesz Nemes Z. Márió: Pöcs • Saját nagylábujjkörmöm vagyok • Lidi kéke • A Hájjas nőt • Plusz kéz</i>	33
Vass Norbert <i>Bodor Ádám: Úgy Simon Márton: Szél, víz, levegő</i>	37

Sós Dóra*Papp Tibor: Random mímek szlengszórával**Juhász Ferenc: Mit üzen a légy-arc? • A Főnök •**A banánhéj..... 40***Berényi Csaba***k.kabai lóránt: kloáka 44***Evellei Kata***Tóth Krisztina: A könyvek története 45***Nyerges Gábor Ádám***Parti Nagy Lajos (meg kicsit a Shakespeare is): Hamlet**Lackfi János: In: memóriám**Varró Danika: Magyar Bazsaly**Tandori Dezső: Napóra-révedések 49*

Látószög

Reichert Gábor • *Hogy írtok ti?! – avagy a paródiairás**nehézségei 56***veress dani •** *Kifestőkönyv gyermekekről**(Mohamed Gamal Sophia 2in1 naplófüzet-sorozatáról) 58*

Látótávolság

Vass Norbert • *Veszni hagyott válaszok**(Spiró György: Kémjelentés) 61***Török Sándor Mátyás •** *A tükör másik oldalán**(Ughy Szabina: Külső protézis) 65***Benedek Zsolt •** *A történelem hasznáról az élet szempontjából**(György Péter: Apám helyett) 68***Turi Márton •** *Óvatos fenyegetések**(György Norbert: Átmeneti állapot) 73*

Illusztrációk

E számunkat Mohamed Gamal Sophia 2in1 naplófüzet-sorozatának lapjai (2011, vegyes technika [rajzfüzet], 19 × 25 cm) illusztrálják.

A Kis irodalmi ál–manach karikatúrái

Mohamed Gamal Sophia

k.kabai lóránt • Nemes Z. Márió • Papp Tibor

Molnár Veronika Sára

Pollágh Péter • Tandori Dezső • Tóth Krisztina • Varró Dániel

Szendi Nóra

*Bodor Ádám • Juhász Ferenc • Lackfi János • Parti Nagy Lajos
• Simon Márton*

Borító

Szendi Nóra

*Bagolypantheon, 2011
(toll, papír, 29 × 21 cm)*

Sorompó

Egy zsúfolt vasútállomáson
Sem hagyott magamra magányom.
Együtt vagyok, mégis egyedül
Zsibong a kint, reszket a belül.

A zajtól szilánkos lesz az éj:
Mint egy mentő szirénája,
Nyugalma kéken villog –
Sebesen viszi a hangot
A szél utána.

Ezt jelenti: egyedül.
Hangban szótlánul vergődni,
Míg a telihold menekül.
Már csak a sínek kattogása
A vagon monoton magánya
Lesz belül.

De

Kérlek – kezdte így a mondatot.
Kérlek – pengett a folytatás.
Összebámult az utca népe,
De nem szólalt meg senki más.

A tűzfal sem sokkal lett szürkébb
És nem bicsaklott meg az út.
Egy furgon ment át a kis utcán,
S egy hidegfronttól beborult.

De megrezdült a lékör, üstdobként,
Dobbant a dobhártyán a hang,
Felhangszegényen, de eljutott
Az agyba, koldulni a lant.

Hableány expressz

7 út 15 ország 18 ezer kilométer stoppal –
4. emelet, 30 m² és az agorafóbia.
célállomások kartonon filccel:
Venezia, France, Barcelona, Skopje, Thessaloniki –
a kulcs belülről a zárban.
Belgium, Szerbia, Ukrajna, Germany –
az útlevelem lejárt, hat a gyógyszerem.
bonszúr, galambok, kiskocsmák, legyek –
a szoba izzad, a kezem remeg.
fapadon alvás, májkrém, a narancs illata –
számlák, a reality tévé és a falak,
a falban vezetékek, rövidzárlat az agyban.
Hajnal a parton: hableányok dala –
filccel testükön korallzátonyok neve,
néreiszek borogatják elnehezült fejem.
itt hagyom a túratáskát, elenged a szíj.
a talpam a homokban, autókat hallok.
nyíló ablakkockák: áthajolok –
látom magam, kezemben tábla.
kamion tülköl, int a hableány:
„Belgrád, Belgrád, végállomás.”
vonatsíp, majd megáll a peronóra:
se térkép, se pénz nem kell az útra.

Féknymok

„Nóri, ne nyúlj a kézifékhez!”
A tájak elmossák az ablakot,
átszül magán a szélvédő, ahogy vádolt,
ahogy vádoltál, és az aszfalt zokogott.
Most a plafon béna, idegen végtagok
szögeznek a lepedőhöz, a köldökzsinór
infúzióba fut. Tompán az úttest közepén,
a fényoszlop áthemperedik. Zsolt csak egy bábu.
„Zsolt, te barom, te önző állat!”
Kifacsarodott, nem mozdul.
Átmos a vörös eső, átizzad magán a köpeny,
szirénázó vadállatok törnek elő,
és átrohannak rajtad a hónapok,
amíg markolod a kéziféket.

A lány és a róla szóló mondatok

A lány szemei valaki máséra hasonlítanak.
Bőre tapintása, akár az enyém.
A hegyeket látja, a sűrű erdőt, ahová nem kívánkozik.
Hallgatja ezeket a mondatokat, cigarettára gyújt.
Magamat okolom mindenért.
Mások nem ismerik őt, és nem ismernek engem.
Őt nézik, és ezeket a szavakat elfelejtik.

Én és a rólam szóló mondatok

A tekintet a háttérből követi az eseményeket.
Az arc elpirul.
Valaki számít odaadásomra, engem nem ismer.
Kinyithatatlan ablak,
várok türelmesen.

Alkony

A gépkocsi felbőgő motorja,
a szoknya sietsége, hogy még időben megkerülje a
házat.

A nő keze töltényeket szór a férfi markába,
a kerítés előtt elszalad, felbukik az alak.

A történet bezárul fejükben,
halántékukra hajszálak tapadnak.

Kutyák vonítanak,
az égen léggömbök gázcsozája világít.

viviszekció

csak megint mint egy (azaz két) idióta, ám ettől sem kevésbé nyomasztó álom (*saját szemmel akarni látni, ezzel megsemmisíteni a hagyományt, egyszersmind hagyományt is alapítani*), a nekropszia szabványos menete szerint elsőbb az externális vizsgálat, a felületi rátekintés (*ez egy koszorúslány-ruha*), vízpart, nők, előző éjjel a hajón megerőszkolták őket a katonák, mondják (*valaki rettentően szerette egy napig*), nem sírnak, óvatosan panaszkodnak, csak tudjuk, hogy megtörtént, nagyjából minden sötétbarna meg tintakék (*aztán kidobta, mint egy karácsonyfát*), majd együtt nézzük végig, ahogy a hajójukra tüzet nyitnak, akik el akarják még a nyomukat is törölni teljesen (*olyan különleges... aztán az út szélére kerül*), megölni őket, vörös lángok csapnak föl (*az angyalhaj még lengedezik rajta*), ez nem csak torkolattűz már, a hajó kigyullad, s nem tudok semmit csinálni, eszköztelen vagyok, tehetetlen, és gyáva is talán (*mint egy megerőszkolt nő, a bugyija kifordítva, ragasztószalaggal lekötözve*), vizes a ruhánk, fázunk, és mintha mégsem félnénk attól, hogy lelőnek, vagy mintha nem attól félnénk (*illik hozzánk*). tovább haladva, mert jön az internális analízis (*emlékszem, emlékszem, nem tudom, mire*), sorban a koponyától, mintha két eszköz sajátos és immanens tulajdonsága lenne az oppozíció (*a kutjától fosok, az embertől hányok*), jóé és gonoszé, micsoda hülyeség ez a leegyszerűsítés, gondolom most arról, ami akkor még felcserélhetőségében is természetesnek tűnt föl (*nehéz a nyelv; töröm*), megyünk tovább, a mellkasnál az egyik zörömbölve kotyog, a másik inkább csak sípol és gurguláz (*miközben rádöbbenek, vannak feloldható, s így „megszeghető” ígéreték, hát feloldom ama legfontosabbat, holott egyébként sem hinném, hogy betartatna*), a hasüregnél már öt tétel csomósodik ki a két végletből (*és felesleges aggodalmaskodni holmi fotográfiák miatt, melyek szükségszerűen megsemmisítették egy sírós gyurmázást követően*), nem is teljesen értem, hogyan lesz a záróakkordban a

kettő egyé (visszhangzik a tévéből a reklám, hogy „játsszam újra”, és hadd ne mondjam el, mit is), hogyan kaphat ez formát, pláne ilyet, a kismencedei komplexumnál tartva minden konkrétum eltűnik nyomasztó gyorsasággal, hogy csak valami meglehetősen homályos emlékkép maradjon (ugyan mit is „szeret” és „nem szeret” az ember), a nyaki komplexumnál befejezve a vizsgálódást felmerülhet a gyanú, talán valami nagy ismeretlen akarata ([és nincs válasz:] minden nap tanulni egy új szót, azt kellene), hogy mégse lássam pontosan, teljesen ne tudatosulhasson mindez (ha olyan világokról álmodsz, melyek sosem léteztek vagy soha nem fognak létezni, és boldognak érzed magad, akkor feladtad) — miközben akad, aki elgondolja budapestet lángokban.

2011. június,

nincs olyan, hogy „már csak azt kívánom”, mert azt se, ami jön még, bandzsítok, húz az örvény, mint az ördög, csak iszik és prédikál, nem enged, csábító mosolya aggyal basz meg, semmit sem érzek, és ez is baj, nem állnak jól a mondatok, a vak szinonímák e zsákutcában haladtomban, talán mégiscsak jó lenne valahogy visszatérni a világba, bármennyire is nem értem annak dolgait, hiába nagy vicc az egész, melynek végén mindannyian nevetni fogunk, legyen lelkem édes mézeskalács, fesseem vörösrre a várost, tudjam, hogy ha minden kötél szakad, akár ki is rúghatok a hámból.

pincemély

szólalj meg, szív, jönnek a ruhafelelősök, szenvedj halkabban, nyíljon ki száj, nyomd el magadban a puritánt, ha nehezen hihetővé tettek, dadogva szerethető árnyékhus, tükörben a nyál, nem széppé.

Balett egy lóért

Az erdőben ásták el a vörös kancát
Kivonultak a vadlovak előlünk vagy előle
Kivonultak a tisztásról a tó mellől

A szaga parázslóan marta az arcunkról
A szépet
A pirosat

Néztük a lovak balettjét az agyagdomb mögül
Orrukkal túrták ki a földet
Alulról szagolták ki őt félték tőle

Lámpások menete narancssárgán ragyogott
Füstöt hagytak maguk után
Itt ma égettek el egy lovat

Nyakon löve fekszik a földben
Felperzselt bűdös bőrének szaga napokig
Megmarad ott kering mint a levegő

körbesétál

a bárban minden asztal foglalt,
körben ülünk, oldalba böknek,
mert belép és lassan elsétál felénk,
csak nézem, a barátnőim nevetnek,
de ő nem, jelzik mikor visszafele
tart már, és épp ott jár mögöttem,
észre sem vesz, de most ez is elég
kell legyen egy füledt éjszakához,
így szívem szerint bevégezhetem,
kérgesre harapom a vörösbort
a számon, és ő másnap hajnalra
simára nyalja, így képzelem

megemelt égbolt

ahogy a szív ver, elönt a veríték,
fény és füst rántja hullámbzásba
tagjaink, stroboszkóp alatt vagyunk
és nem vagyunk, elmosódó semmik
a térben, körénk diszkógömb
galaxisokat rendez, lüktető csillagokat,
mozdulatlanul is mozgatunk,
míg fel-felvillanó arcokból képek
folynak elénk, hullnak körénk az ívek,
mélynyomóra fulladunk, ő ismeri
ezt a nyelvet, mégsem vesz részt
az időtlenség ilyen közeli jelenlétében,
elhagyatva fodrozódik a test

kisállat

alámhajol, régen volt ilyen,
most mélyebbre temeti a nyelvét,
mert zárt évek szorultak közénk,
combjaim közt is elveszik valami,
közben régi dolgok újra előkerülnek,
most különösen gyengéd velem,
köldök alá csókol és körbenyálaz,
magára húzza a kezem, míg hátamra
mellkassal simul, szája mellemen,
aztán visszaesik a helyére, ahonnan
minden horpadás kontrasztosabb,
fentről én is nézem, mint *kisállat*
izeg a mellem, így jó, derékből
lassan megemelkedek, hozzám
lágyl, és halkán elmegyek

nosztalgia

szemüveglencsédén szétfolyik a lakópark,
amiben együtt nőttünk fel. amikor
beszélgetünk, látom visszatükröződni
az üvegen, hogy a házak között szaladgáltunk.
emlékszem rá, hogy sosem kaptalak el.
bár néha sikerült, és amikor lépcsőházban
hozzád értem, hátrafordultál és lelöktél
egy lépcsőfokon. akkor még nem volt
szemüveged, nem értettem ezt a reakciód.

csak egy papucs volt rajtad és egy póló.
még ma is megvannak valahol nagyanyád
szekrényében, néha kölcsönkéred tőle, ha
épp nosztalgiázni szeretnél, vagy csak a
szennyesben van a többi felsőd. tudod, amit
általános iskolában is hordtam, mondogatod.

még ma is jó rád. leveszed a szemüveget,
és abban alszol, amikor nem lát senki.
néha egy-egy földszintről érkező
papucskopogásra ébredsz.

félmondatok

mintha kiszáradt testünk oldóanyagát kennénk el
egymáson,
elindulva a válltól, a csípőn keresztül, érzékenyen a
bokáig.
majd lekaparunk egymásról minden emléket, mint a
szökőkúttisztítók.
mondogatják, hogy csak az izzadást simítják el, de
nem nyúlnak a húshoz.

mert előbb-utóbb – mint ahogy nekik is – mindenünk
beletörne,
és amikor találkozunk a szökőkútnál, nem marad más,
csak
körmök és félmondatok.

Ad hoc Bella

„Ejtőernyő-hajad. És csönd.”

Hogy miért ez az utca miért ez a talajmenti temető
mibe botlanék ha innen majd máshová kéne vissza ha
éppen itt nem lerészegednének épphogy rögtön józanul
megmondanák kiért viseltes ez a teherhordó-gépezet

(lég)-

gömbje szakad egy matrózmintás kisfiúnak szikár apával
anyával a kézben

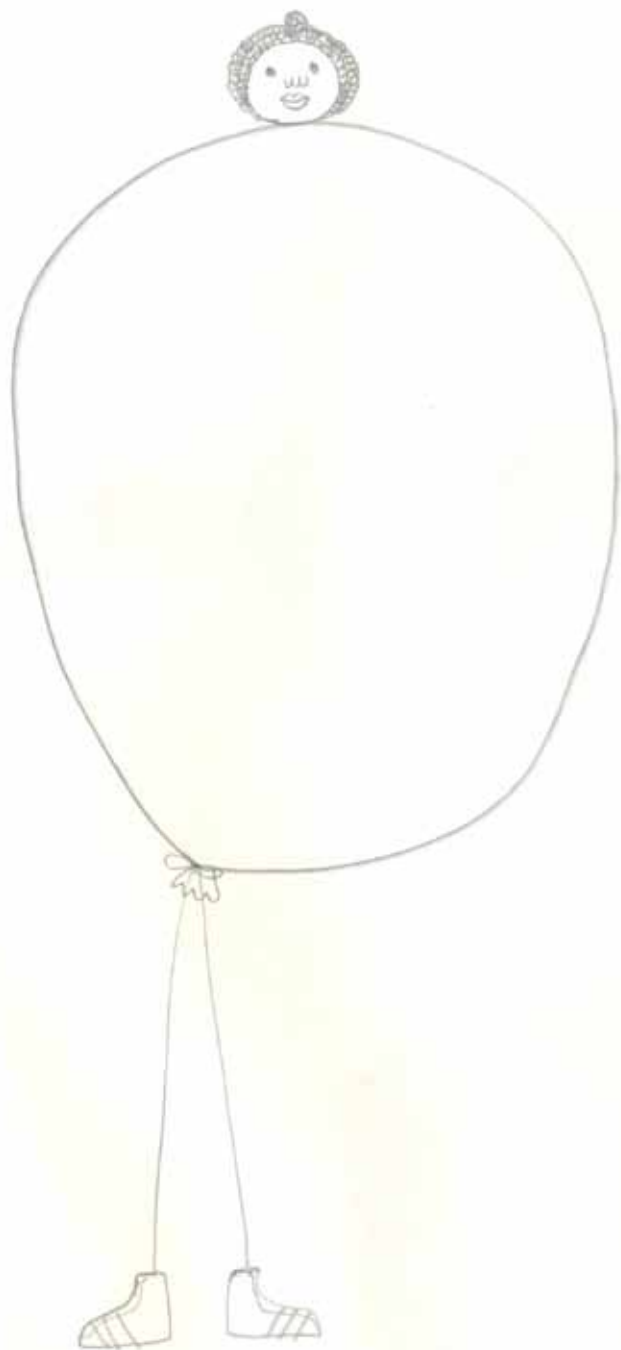
haladnak már viszi őket is az út lefelé félmosoly
elégedettsége és a postakocsi-zuhanás ezt mindig
bele akartam keverni egy távüzenő versbe de csak
körcikkeiig jutottam ahogy taposott parkokon vág-
tam át végülis hozzá az első számú női személyhez
a helyes csillagzat alatt megkímélt friss öblítőillathoz
vánszorogtam végül a szobában leoltottam a lámpát
a vágyaim fürdőt vettem magamhoz mind-
untalan be is húnytam a szemem mielőtt ébren hagytam
volna beléégve bizonytalan öntudattal már talán nem is
tudom hogyan szólítsalak másként tó mélyen mint a lesben
úszó halak kihajigálva az aszfalt közepére téged mint
parányi távoli villám verőfényes időben valami tisztára
várni amihez már a kételkedés is fölösleg fölösleg
begyakorlása kevés százszor játszott mozdulat-
okat persze folyton hazudok vele esetenként csak úgy
faluhatórt faluhatórban kereszteződések azt
ami rémiszt hogy megrémísszen csupán kimerülést
szeretkezéseink hazudni mintha

ládarend

nézed az Üldöződ.
hogy zavarban légy,
pontosan ellenkező nemű.
áramvonalas testét nem tartóztatják
sem családi vacsorák, sem úttorlaszok,
a nyomodban jár, a sarkadra lép
mindig az orrán veszi a levegőt,
soha nem láttad kinyílni a száját,
hiába próbáltad kérdésekkel felfeszíteni,
pedig mivel nem ő ért utol, hanem te vártad be,
legalább kárpótlásul mondhatna neked valami
olyasmit,
hogy *„nem én ítéllek meg. A szívedben hordod a te
bírádat.”*
de hallgatása egyáltalán nem konok, csak olyan,
mint füzetedben a számárfülek,
amik alatt nincs semmi, és nem is írta rájuk senki azt,
hogy titok.

közelharc

és körbejárnak a háziasszonyok
tapogatóznak az izmaid
esélylatolgatás folyik
ők azok, akik a zöldségesnél is
kézbe veszik egymás után a gyümölcsöket, úgy
próbálják összemérni,
melyik a súlyosabb.
Persze te tudod, hogy nem elég győznöd, előtte
vérezned kell, különben
nem ünnepelnek majd elég hangosan,
nem visznek körbe vállukon,
nem engedik hozzád lányaik,
akik azzal dicsekednek, hogy a kemény sportokat
szeretik
pedig csak azt várják,
hogy végre összeszedje a fegyvereket a tornatanár,
és azt mondja, hogy még egy utolsó menet következik
amikor már mindenki pusztá kézzel harcol
kardok, botok és gyűlölet nélkül,
akárcsak otthon.

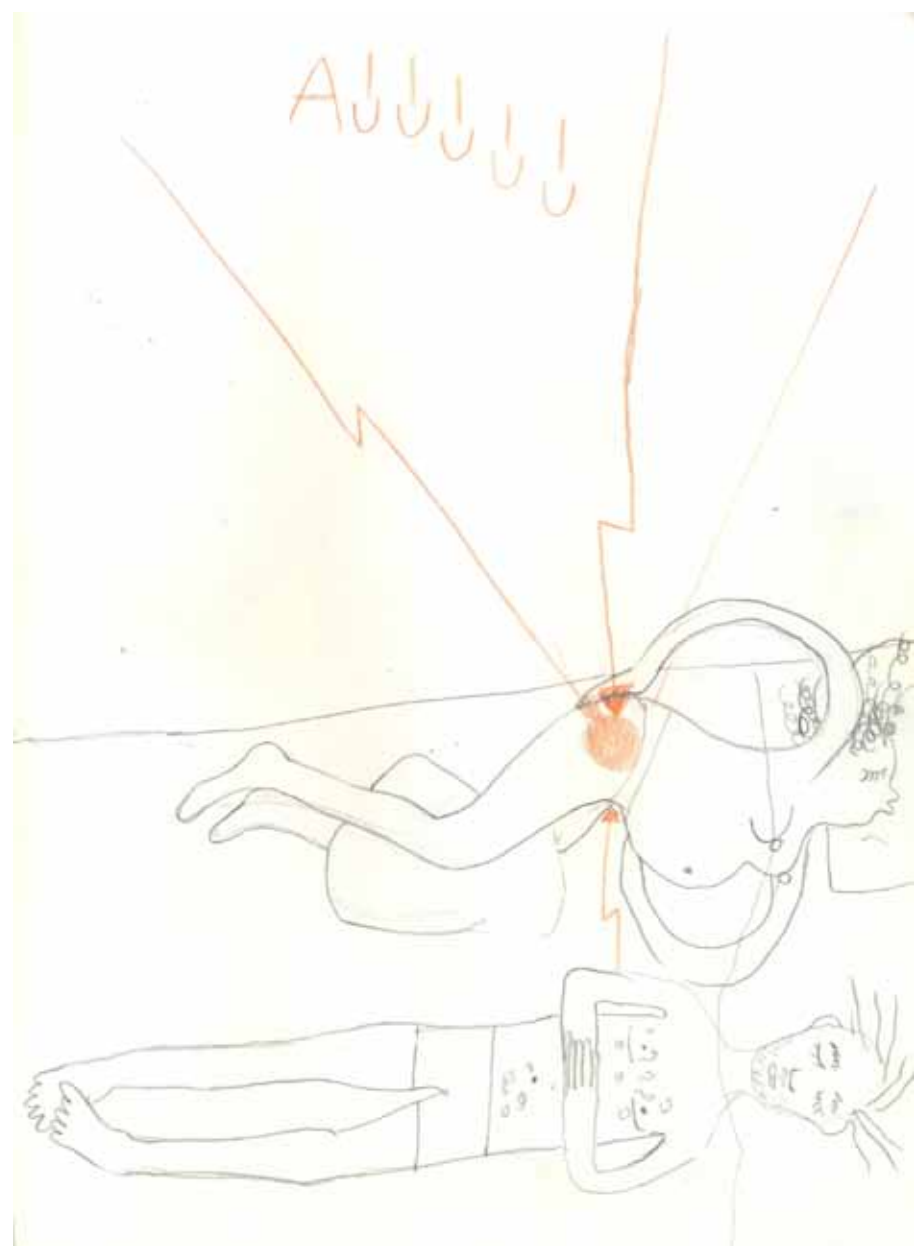












Na,

Ex jó mulateság, félfi munka volt!





IT T NEM LESZ
TERROR !!!



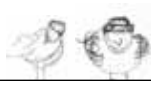
Kis irodalmi ál- manach

Pollágh Péter

A sörös róka

Próbál kilyukadni
szólikra fordul nyelve
amit szürke betűnek
hívna most esik egyre
az asztal-szótár lapra
vissza mint egy nem elég
cukros répa héjja erről nem tehetek
mert nincs hozzá közöm nem beszélek
undorul, toszogatom nyelvvel a cigiékszeret,
de nem titok a fájó szót nem bírja ki
mondani, és csak a sörös róka
jön a torka kútján fel
és az egész gyomra mint egy sárkány-kesztyű
kifordulva uszkve
79 centis tócsafoltba
tükrözi az este szúrós lila nemértését.





A ciki leprás

Ha nyóg a folros betűtől
kesztyűt kell húzni hozzá,
mert nem ért senki egy ciki leprást
fél hogy ráköhögi mind a fekete cukrát
gúnyulódzik benne a nehéz szó
ettől olyan mindegy.

Eleve herpesz

Kijött a tükrözésről
rohadtszilva barnán fáj
a lik lyuk
aztán mint
a porcukor olyan lett
az M&M-s piros bőrön
a steril szó
szopdosása

Nemes Z. Márió

Pöcs

hiába köszönök,
hurka

Saját nagylábujjkörmöm vagyok

Lidi kéke

Az orvosom rákente magát a Lidire
hogyha majd kikel a bábból
tudjon kalimpálni ha lökdösik
a zavart idegenfejek.
Megszokásból majd
Kotont húz a pókláb csövek végére
hogy ne folyjon
Puskinba több
mibenlét



A Hájás nőt

megnéztük a hájas nőt is
a zsírja mögül hitegetett
nézte a száraz száját
a terem falán ahogy
idiótán puszog

Plusz kéz

Nőtt egy plusz kéz
ezzel csak a szívem fogom
mosni ha köhécsel



Bodor Ádám

Úgy

Margherita Verlag jelenség volt. Jöttére össze-rezzentek a keselyű-dögösítő sokat próbált inasai, a szegfűszaglászók keskeny utcájában pedig állítólag a makadámút pocsolói is befagytak. Támadónyúltekintetét – úgy beszélik – még a kirakatüvegek sem állták. Lomha lépteken járt, mint agg, sárhegyi farkasölők, ólomszürke zsákruhát viselt, amelyet mostari apácák között szokás Sarlósboldogasszonykor, és olyan szúrós szagot árasztott, mintha évekig a Hvar-sziget sajt készítői között élt volna.

Délután volt és őszi. Abban az órában járt, amikor Mónika Muresan rendszerint a lócsiszárok csobogó szökőkútjánál időzött, a hullamosó Frantek Homilianu pedig bágyadtan adta át a műszakot unokaöccsének, Tamás Tolsztojoznak. Aznap az égalja mocskos volt, akárha komisz prikulicsok fröcsölték volna össze, a felhők pedig úgy duzzadtak, mint a csizmapucoló szivacsok ezüstróka-vadászat után.

Károly Kummantó peleprémes, tarisznyarakász vihar-kabátba burkolózott. Aki messziről látta, könnyen azt hitte, szeleburdiságában tart maga elé ernyőt. A sárgaréz-zel foldozott, sötétlő domb azonban sokkal inkább valami *főlé* borult. És ez a valami – amit óvón követett – cikázóvá tette Károly Kummantó mozgását. Így akár veszélybe is kerülhetett volna, ha arra tér a délutáni ceruzahegyzők csapatát szállító szekér, bakján a cinikus, vak Felicián Vargával. Ám a balsejtelemtől fújó lovak ezúttal inkább az egykori Pirkenhofferstrasse irányába kanyarodtak, még ha tudták is jól, hogy patáik szaruja közé arrafelé az úrkellősi haramiak

által hátrahagyott ólomüveg-szilánkok fúródnak majd.

A sétatér csendes volt. Mónika Muresan elszenderedett a nehéz lég alatt, és a Homilianu-hullamosó ártó lelkei is hangtalan tekergöztek a párás délutánban. Mígnem – mint ha rozsdás rigli nyikordulna – herélt vakkanás hallatszott. Margherita Verlag pontosan ekkor érkezett oda. Szemét poznányi ganéjözóvellaként fordította Károly Kummantó riadt tekintetébe, mutatóujját pedig dárdaként az esernyő alatt szűkölő, csontsovány lény irányába hajította. – Ez meg mi-féle? – kérdezte levegőt hasító, lakkozott körme olyan sötét tónusban, hogy a hirtelen felriadó Mónika Muresan azt hitte, az ég dörgött.

– Szoponyaremetei szűkarcélú agár – vágta haptákba még szemöldökét is az elbocsátott tarisznyarakász. Homlokán szolgálatkész izzadtságcsepp gördült bajsza irányába, és halkán hozzátette még: – Ritkán tenyész. – Úgy?! – mondta ravasz szemei mögül Margherita Verlag, mint aki libát nyakaz. Úgy – susogták az olajzöld házfalak, úgy – futott az ereszcatorna-menti borostyán szárában egész az évig, úgy – csivitelték a villás farkú fagyálló fecskék, úgy – nyávogta a macska és zümmögte a légy, úgy – bólingatták a mosatlan hullák, csobogta a szökőkút és visszhangozta most már a fő-tér minden kis zuga.

Olyan zsongás kerekedett, hogy Margherita Verlag szavai vissza sem találtak többé a szájüregébe, és attól kezdve az asszony, haláláig meg sem mukkant. – Úgy – tárta szét mellső lábait a beletörődött agár is. – Elég ritkán – tette hozzá nyugodt tónusban, majd gazdájára sandított és elindult a Télikert irányába. Este nagy eső verte el a várost.

Simon Márton

Szél, víz, levegő

Itt állok a kávéscsészén, amit
úgy a földhöz vágta, hogy szilánkokra tört.
Azóta szilánkokban hiányzol te is,
és hiába mártom kávéba a bokám,
ez a magány a súlyából semmit sem veszít.
Az elsón ráadásul csőrepedés van. Nedves, foltos,
csöpög.
De nem mi fürdünk, a fal tusol. Méterekkel fölöt-
tem, méternyi víz.
A szél odébb tolja a levegőt – mondta egy mester
rég.
Nem tudtam neked fényképet mutatni.
Hajnal van. Ezt az elején kellett volna...



Papp Tibor

Random mímek szlengszóróval

Éjjeli műszak, dajdajozás. Nonsztop hazatolnak
Kecskeszakállas tótok taligán maligánt.

Csípem a cickód! „Nyughass má’!” Mit ugatsz,
csacsogány?! Dzsó,
Né’ má’! Nem beugat, mer bepusziltam a sört?

Riszpekt, Pedró! má’ te a bajszodat úgy pödörinted,
Hát az kész rejsz-rojsz! Úgy csapatod, az anyád...!

Ó, atya szent ég! Partiba vágta az Euterpét!
Flesselem ezt, tutira. Ó Imi, kancsöcse nőtt.

Jaj, remegő pennából tinta szivárg. Ide szárad,
Vajh, ha letörlöm, szégyenpaca lesz? Papafolt.



Juhász (Diszkó) Ferenc

Mit üzen a légy-arc?

Nézd a parkettet, hogy zsvajog! Csöppnyi kenderzsákokban rózsamalacok visítoznak.

A mellső lábak között tehéntógy, kecsketógy és csibemell, az arcokon elkeseredett ragadozó-nézés.

S az otromba vízköpők, a deformált fruskák felsorakoznak a táncparkett szélén, az átkozott viperafalon.

Ott a táncos, a tömeg közepén. Megragad egy féminin démoni feneket, és mosolya áttetsző lesz, a bőre nyálkás, arcára nő két pikkelyponty ezüsthál, és csápjai, mint feketezöld rugócsipkeselyem-tornyok mozognak jobbra-balra. A lányok üveghangon vinnyognak a röhögéstől, a démoni fenék mint lusta teknős mozog a kézben, mert a kettős látástól nem látni a pikkelypontyot. Mindenütt nyálka.

A túlbagzó (corr. túlbuzgó) denevérek csontvázas hártvaszárnyuk széttárják, szőrös végtagukon megfeszül a póló, és rávetik magukat a tampon-tűzdelt, nadrágból kibuggyanó úszógumikon lebegő, melltartóba gyömöszkölt bögyös fehérnépre.

Olykor a celofán-vadlócsorda patazuhogáson átszakad egy mondat:

„Fujj, ki ez a púpos pók, serjedő pofaszakállal, aki beszűkült alsónadrággal pattanásosan feszeng?” – s finnyáskodva felröppennek félméter magasba a félrészeg gyöngytyúk, s a satnyábbak tétován totyognak körbe.

A szinglik tapossák a trágyát, az öntudatukat a push up-ban tartják, s arra várnak, hogy adj csak nekik egy Pina Koládát, és mikor a diszkófény megcsillan az aranyórán, már ugranak is, és rínak mint a bagzó macskák... mert a női élet célja a tyúk-kaparászás, másodnéven: giliszta-keresés. És ha akad egy hím egy harmincas feketeözvegynek, akkor a folyamat visszafordíthatatlanná válik, s Hesztia tűzhelye

mellett, hitvesi ágyban, pelenkák között és krétai nyaraláson állandósul az értelmetlen kacsahápgóság. Mígnem a hím feje leharapásra kerül.

Juhász (Koldus) Ferenc

A Főnök

A tereken tengeri szivacsállat-erdők, az aluljárókban tenger-rénszarvas-vonulás tízmillió agancs-folyamával.

De mi az a rusnya tömeggömb, az a var-arcú kérdőjel, mely fölmered gerjedő zsiráf-ágaskodással?

Felé tart. Egyszerre mindenki felé. Arctalan pénztárca vagy, igazságtalanul honos burzsuj.

Fecskendőt-virágzott karja elválík plasztik-ürülék-húgy-hányás-ételmaradék törzsétől, és felém mozdul, mint pofátlan elefántormány. Rémülten a táskámhoz kapok, továbbseitek.

Minden dzsungelben megvannak a kétszárnyúak, négy-szárnyúak, tizenkét-szárnyúak, s mikor a képükbe kerül az FN, tonnás, pont-mákszemnyi, zöld gyíkújszülött lesz mindből.

A vízbőrön molnárkák csúszkálnak lábszárvég-hab-sítalppal, járókeretükre a Bibliás Józsi vet szemet. Húsz forintokon rövidítik meg magukat, aszott kis rovarvégtagjaikból hull az apró, csökken a konyhapénz.

A víz-ósgyíkok pikkelyes hasára irigyen tekint az amputált tapír, és a tarisznyás rákok felváltva szeppennek és adnak. Üvegszem kell a mai világhoz.

S mikor feltűnik az érdemi nagyvad, az ősi prérin a hím-bölény, a vastag bölénybika, mind összefutnak a koldusok a szájban, s a nyál az aluljáróban. A huzat hozza a bankók szagát, s rohan a kecskebéka, kuruttyol már messziről:

„Főnök, nem ülök táltoslovon, Griffen, a gigászi mese-

madáron, Szeráf-háton sem ülök, mint kristály-Pegazuson, szárnyas csikóhalon sem, de adjon már egy százast a cigire.”

Juhász (Filozóf) Ferenc

A banánhéj

Nem tudhatod, min mereng a tigris, a zsiráf, az okapi, a fehér majom, a hattyú, a sárkány, és elkeseíri ez a kantianus filozófiát. Csak a tó, a nádas, a békakuruttyolás állati Bachzenéje, a tücsök-csillagszimfónia Mozart-éjjel, ez jelenthet értelmes emberi létet. Mire föl ez az óriás lótetű-futás?

Nékik a csíkba szelt szirmos, négyajkú vagina csak egy hattyú elvágott szárnya, undok impotencia. Idegenül néz körbe ez a jégkorszakból kiolvadt ősmamut. Értetlenül bámulja kezében az aurum veritast, amelynek másodneve: pénz. Vakarja csimpánzkoponyáját, és mikor hévvel hátrahajítja, elcsúszik az életen, mint rothadt banánhéjon.



k.kabai loránt

kloáka

a magányom dögös, mindig feláll tőle
a szőr a hátamon;
szopni szakmai ártalom az írónak is,
ha tangát hordanék, talán
feszült lennék – mint Jézus – tele borraivalóval,
de kurvulni kényes dolog –

Dionüszosz jól termett botjával
csapkodja a pódiumot,
elvakít
csipesszel vörösre mart mellbimbója,
remélem, csak teregettek rajta,
mert a perverz-est pénteken lesz –
ha valamit utálok, az a pontatlanság,
a múzsa is dűnnyögjön nekem négy-negyedben,
(persze, az összes fogazni szokott),
szemgolyó-sima verzlábain feszül a
textil,

minden rímem folyton bevág,
nem is áll jól,
pedig igyekeztem, de hát
a lehetőség is csak egy szajha, meg-
ragadtam rendesen,
mire kaptam egy irdatlan pofont,
meg némi gázsprayt a szemembe

azt mondják az vagy, amit megeszel,
hát az én kloákámon egyre nehezebben
ürül
reggeli tehetségem



Tóth Krisztina

XXL

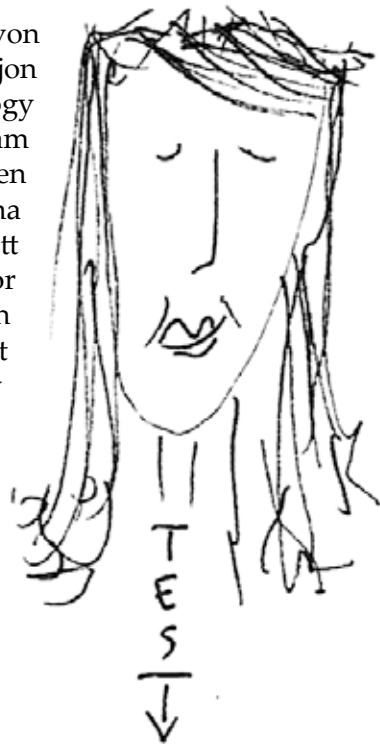
Kilencezer-ötszázhatvannyolcadik fejezet,
avagy a könyök története

A konyhát a csőben sült karfiol szaga lengi be. Az alacsony, sápadt, kövér, szemüveges, fogszabályzós, sánta, pattanásos, orgazmusra harminc éve képtelen nő legalábbis ugyanazokat a mozdulatsorokat végezte el az imént, mielőtt ez a novella elkezdődött volna, mint mindig, amikor karfiolt süttött a férjének. Lehetne persze éppen brokkoli, burgonyafelfűjt vagy bármi más étel is, de mivelhogy ezt a történetet én mondom, a mesélő, a kedves olvasó kénytelen rám hagyatkozni, és ha én karfiolt írok, akkor az karfiol is lesz. Tessék: leírtam, hogy karfiolszag volt, és máris karfiolszag lett. Jó, mi? A nő is lehetne talán egy picivel életképebb, valamivel szebb és egy hajszálnyival szerencsésebb is, de hát nem én akartam így, hanem a Valóság, én itt csak elbeszélem, hogy estek a dolgok, ne tessék így rám nézni. A Valóság pedig, ez a megszemélyesített kis dög, amióta csak az eszét tudja, azon járta, hogy hogyan toljon ki a nővel, akit Magdának hívnak. Noha Magda ezt nem tudja, én biztos forrásból értesültem róla, és most az olvasóval is megosztom, aki nem mondja el neki, mert úgysem ismeri Magdát, hiszen csak én találtam ki, azazhogy csak a nevét változtattam meg, mert ő valójában valaki más, aki – na mindegy, szóval az a helyzet, hogy részemről tudom: a Valóság örökre és visszavonhatatlanul gyűlöli Magdát.

Hogy honnan jött ez a gyűlölet, azt maga a Valóság sem tudja. Találjunk ki hát rá valamilyen okot! Legyen mondjuk egy régi sérelem, talán még a homokozóban töltött évekből, vagy nem, ez olyan elcsépett, gyerekkori trauma meg

minden, legyen inkább valami hasonlóan közhelyes dolog, ami éppen illik a Valósághoz, mondjuk egy kiábrándulásba fulladt, titkos munkahelyi viszony. De nem, hiszen Magda férjhezmenetele óta háztartásbeli. Akkor legyen valami még mélyebb, még eredendőbb, a gének titkos útján továbbadott ősi irtózat, ami kellően determinisztikus hangulatot támaszt. Igen, már meg is van: Magda a Valóságot az édesapjára emlékezteti. A félig német, félig erdélyi zsidó származású Valóság emlékezetében csak homályos képek maradtak meg az apáról, az esti üvöltözésekről, az alkoholszagról, arról, ahogyan egyévesen ott ült, gyászpólyában, szájában az ipari hulladékból összetákolt cumival, s anyja kezét szorongatta. Anyja nem szólt semmit, csak szája préselődött kemény vonallá, ahogyan megpróbált visszaemlékezni arra, hová tette a műfogsorát. (Ezt tessék megjegyezni, mert a műfogsor fontos, noha elhanyagolható szerepet fog kapni a következő három novellában is, és nem fogok mindent háromszor elmondani! Nézze meg az ember. Nézze meg az ember. Nézze meg az ember.)

Menjünk most tovább, és nagyon kérem az olvasót, hogy koncentráljon rám, egy pillanatra se felejtse el, hogy én itt vagyok vele, hogy eligazítsam ebben a történetben, ami most éppen történik, csak úgy teszek, mintha már megtörtént volna, szóval én itt vagyok rendületlenül, még akkor is, hogyha most már szívesebben venné, ha elhúznék a francba, mert kezdek hasonlítani egynémely rádióállomás szómenéses lemezlovasaihoz. Szóval amíg a karfiol megsül, elmondom, hogy Magda a szíve mélyén mindig is tudott a Valóság iránta táplált érzelme-



iról. Brüsszelben, az egyetemi évek alatt ismerkedett meg Zénóval, akitől fél nap múlva teherbe esett. Reménykedett, hogy a vérzés csak a stressz miatt maradt el, de a Valóság nemhiába utálta őt masszívan, a teszt pozitív lett. Amikor Zénó megtudta, azonnal otthagya, a telefont nem vette föl, a lakcímét titkosította. Magda ekkor összecsomagolt, és hazatért a gávavencsellői derítőbe, ahol addig lakott. A szülei reakciója várható volt. Apja szó nélkül kevert le neki két pofont, aztán elment, hogy szokása szerint hátul, a disznóknak öntse ki a lelkét. Anyja sírva üvöltözött vele, Magda szó nélkül túrta a szitokáradatot. A Valóság pedig röhögött a markába, és már készült az újabb csapásra, de ezt valamikor később mondom el, mert pillanatnyilag a konyhában terjengő szag határozottan égett jelleget kezd ölteni, úgy látszik, egy kicsit sokat beszéltem egyszerre. Magda kinyitja a sütőajtót, és amikor meglátja a feketére égett, bűzös, ragyás, ételre alig, a férje arcára annál inkább emlékeztető halmokat, tudja már, hogy egész napi munkája kárbaveszett. Kapkodva húzza föl a fogókesztyűt, sietve kirántja a csorba fülű jénai tálat. A Valóság ekkor megrándítja a szemöldökét, a kesztyű használatától kifényesedett uja megcsúszik, és érdekes módon az egész tálat Magda fején landol. A Valóságnak még azt is sikerül elérnie, hogy két karfiol pontosan Magda fülébe álljon bele, úgy, hogy a Shrek című rajzfilm főszereplőjére emlékeztesse. A filmet hétéves, törvénytelenül született és ezért akarata ellenére mindig is szégyellt kislánya kedvéért nézte csak meg, aki egyetlen viccet sem értett az egészből. Mozi után szótlanul baktattak hazafelé. Amikor otthon a férj megkérdezte, hogy tetszett a film, Marci csak a vállát rándította meg, és bezárkózott a szobájába, ahonnan azóta sem jött ki. Mivel az ablaka a belső udvarra néz, az utcáról nem lehet látni, így hát kénytelen vagyok bekopogni a szemben lévő lakásba, az ott lakó öreg, bűdös, magányos, inkontinens, toloszékes nénit egy golfütővel átmenetileg harcképtelenné tenni, és onnét közvetíteni, hogy Marci éppen készül fölkötni magát a bor-



dásfalra. Mit meg nem teszek az olvasó kedvéért!

No de menjünk tovább. Magda a konyhapadlón ül, fülében a karfiollal. A Valóság pedig tőle néhány méter távolságban fetreng a röhögéstől. Magda lassan föláll, keresztültántorog a konyhán; útját elszenesedett karfioldarabok jelzik. Ahogyan egyre közelebb ér a Valósághoz, úgy ölt egyre emberibb formát, míg végül ott áll előtte teljes magdai valójában. Némán állnak most egymással szemben, Magda és Valóság. Az olvasó még egy jó ideig hiába várja, hogy bármelyikük is mozduljon vagy szóljon: amíg azt nem mondom, addig bizony így maradnak, tessék kivárni, ennek a novellának legalább három oldalasnak kell lennie, mert különben megint megkapom, hogy túlsűrítés meg homályosság. Kellő feszültség megvan? Igen? Akkor vágjunk bele.

– Én vagyok az apád – mondja Magda, és a Valóság már tudja, hogy mindörökre, visszavonhatatlanul, visszafordíthatatlanul, megszejteleníthetetlenül, elkelkarfiolosítalaníthatatlanul gyűlölni fogja Magdát, a férjét, Marcit, Zénót, önmagát, engem és az olvasót. Ezt most már az olvasó is tudja, de hogy miért, azt csak én árulhatnám el neki, ámde nem teszem, mert nem ettem meszet, és ha most úgy tetszene, leírhatnám, hogy ugyanez az olvasó ebben a szent pillanatban, ahogy ezt kimondom, fölkapja az imént általam használt golfütőt, és nekimegy vele a fejemnek, mert elege van már a találgatásból meg az én be nem álló pofámból, és legszívesebben – de nem írom le, mivel ez az egész már nekem is a könyökömön jön ki.



Parti Nagy Lajos (meg kicsit a Shakespeare is)

Hamlet

(részlet)

HAMLET: Tubi vagy nem tubi:
ez itten a tényállás-helyzet,
hogy a lélek inkább mikor tuti,
egyrészt ha balsors meg minden,
vagy ha fegyver és hát úgymond öngyi?
Hogy hát így meghalni,
már pardonni tessék, ahogy értem,
lóbőr, kis szunyi, semmi több, ni.
Esetleg némi álmodás, csak hogy majd ott
álom tekintetileg mi lesz, na az már a tördöfi,
meg a tészta más.
Ezér van ez az egész nyomorgörcs,
akarom mond, gúnyozódás, undokség,
s szerelmi polgári perhalasztási kérelmezések,
térdenrúgások, képenverések, bürokráció,
sorbanállás, miegyéb a hivatali minőségben,
hát akkor már inkább a kés ki kés,
an garden: rozsdás bökécs.
Hát ennyit mégis milyen lúzer cepel,
még izzadság, fáradásról nem is beszélve,
hogy már tele a cekker,
valamitől – a nem ismert kistérség-tartomány,
ahonnan nix hogy rötúr – , be azér nem szarunk,
hát lenyeljük a keserű kígyóbékát.
De azért túl se kő strapálni ezt a sietság témát.
Nemhogy már ilyen betoj-toj,
meg tompult agytevékenység,
hogy kiönteni a fürdővízzel a merényt s át-
vedel, mint inkognitás, a tett.

De pofánk bé, ez csak Ophelia lehet,
na, kishacskó, imájába legyen foglalva
ami engem illet, a magam részéről
minden köztörvényes büntett.

OPHELIA: Hamlet úr, hogy szolgál a kedves
stájsz
mióta nem láttam fölséged, minden elég pretty
nice?

HAMLET: Ja, ja, ja. Kösz alássan.



Lackfi János

In: memóriám

*„én is írom énekem:
ha már szeretnek téged,
tedd könnyűvé énnekem
ezt a szöveghűséget”
József Attila (nyomám: szabadon)*

Semmi nem ül kis szivemen,
vagy ha mégis, kí' szinezem,
hiába hát a bánat,
ölelem a babámat!

Hogy fecseg a felszin:
itt van ím, e cetlin!
S hogy ily sorokat írának,
mi jó dolga van Attilának!

Ime, itt a költeményem,
pont mint a menny, kőkeményen,
e csilló könnyűség lebeg,
költőnk s kora gyorsan pereg.

Folyamodok, te, érted, egy apró cselhez:
én nem kiáltok, csak szoktatlak a csendhez.
Mondd, mit érlel, bőgöm elnyújtva, e nagy
truváj?
Már egy hete csak ugatom, hogy nagyon fáj.

Be vagyok a héttoronyra rágva,
Nézek szét és na tessék,
a szomorú, vizes sík!
Ej, a depi elmehet a rákba!

Harmadnapja nem eszek,
helyette fitneszezek,
minden versem eladom,
gyönyörűszép szavadon.

De szeretnék szegény lenni,
menedéket igénylenni,
kívül-belől szótagszámon,
ne kérjenek szókat számon
(ami tiszta szívemen, számon).

Holott náddal ringatsz,
én majd a susnyással,
vers miatt ne aggódj,
földerítem mással!

Csak néha éreztem,
hogymég így talán inog,
Sebaj, kész, végeztem:
tapsolhattok, jázminok!

Magam emésztelek:
bárhány ganéj, ha van
a versben – részletek:
Hazám... Szőke hajam...

Lehet, hogy te hab vagy,
s lehet, hogy én hablaty,
s fájdalmas, hogy éneked
nem te írod: én neked,

de úgy hull le rólam, mint a
megannyi költői minta.
Így e föld befogad, s biztosítva fölényem,
míg nevedet hibátlanul írom fölébem,

óh, szív! nyugodj, máma már nem hasadsz tovább,
mint minden rímem, kettős teher, s nagyon fáj,
de ne félj, nálad én sosem adnám alább.
Így nem voltál hiába, mint itt a good bye:

hogya ez nem kell senkinek,
s kérdőre vonsz, hogy ezt minek?
Értem ne aggódj, ha e pár sorom megkísért,
én legalább nem dolgoztam e semmiért.



Varró Danika

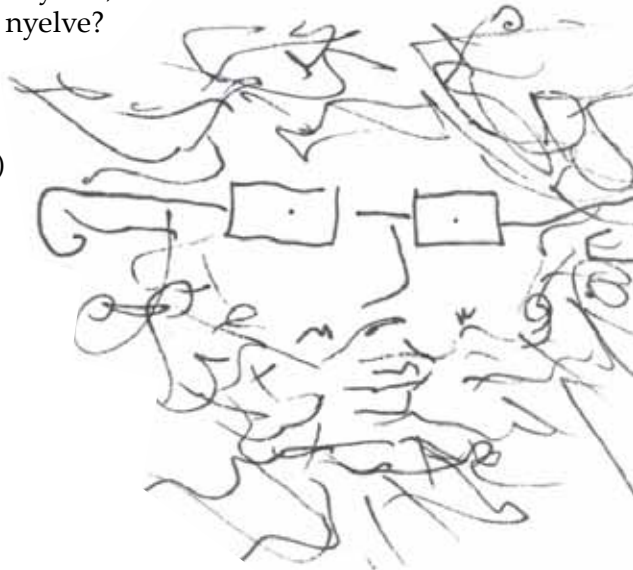
Magyar bazsaly

(merő s csacska előszavacska a Tőf-tőf Kakimaki Királyfi kalandjai az Intertextiás Óceánon versecskés mesécskéhez – nemtetszést nem igényl ez)

Ez itt, Drága Olvasóm, a humor.
 Ez meg a rím (vessző) csipkebukor.
 Mert ugye, hogy csípsz bármit, ha rímel,
 Kell ennél több? Én nem tudok, íme:

.....

↑ Ez most egy olyan strófa volt, ahol
 A költészet lett volna. Még jó, hogy a kor
 Nem vár el ilyet tőlem, cserébe
 Ágyúznak versileg rímkényszer verébre*
 Na és Ti, Kedves Gyerkőcök, ha a
 homokozóban sem esik baja,
 senkinek, aki kis piszkot nyel le,
 mi bajt okozna verseim nyelve?
 (Amit most rád öltök,
 te perc-ember,
 Ki e szavokat megve-
 szed, lám, bestseller.)



* Kedves jó Tandori bácsi!
Remélem, azért nem tetszik bálni,
Hogy kicsit most én is verebeztem
Ez van, ha az intertextust nagyon eleresztem
(de nem kell félni, most már berekesztem)
Sőt, ígéri, ezentúl Ön ellen több ilyen csejt nem szó,

Szeretettel üdvözl:

A Szerző

Tandori Dezső

Napóra-révedések

Varró Dánielnek

Sebaj.



Hogy írtok ti?!

avagy a paródiaírás
nehézségei

Bonyolult és kényes műfaj a paródia, legyen szó prózáról, versről vagy akár drámáról. Bonyolult, mert számtalan egyszerre jelenlévő, művön belüli és azon kívülálló összetevőt feltételez: úgymint a kiválasztott szerző alkotásainak alapos ismeretét (mind a paródiaíró, mind a feltételezett befogadó részéről), irányának biztos kezű használatát; kellő kritikai felkészültséget, amely a „gyakorlatban” igyekszik rámutatni a pellengérré állított (élet) mű jellegzetességeire, esetleges közhelyeire; jó adag arányérzék, ami meggátolja a paródiaírót abban, hogy átköltése pamflet-szerű bírálatba forduljon (már ha nem éppen ez vele a célja); és mindenekelőtt humort, játékos-ságot, ami nélkül nem működhet egyetlen ilyen jellegű szöveg sem. (A sor pedig még hosszan folytatható lenne, kapásból „csak” ezek a tényezők jutottak eszembe.) És kényes műfaj éppen azért, mert ezek a feltételek az irodalomtörté-

neti tapasztalat tanúsága szerint nem mindig, sőt, mondhatni igen ritkán találkoznak egymással. Sokszereplős játék ez, melynek magas szintű műveléséhez elsőrangú alapanyagra és biztos kezű felhasználóra egyaránt szükség van. Nem véletlen, hogy tulajdonképpen csak egy költőt ismerünk a magyar irodalom történetében, aki olyan mértékű művészi kifejezőerőt volt képes átírtaiba vinni, hogy azok önmaguktól is megálljanak a lábukon: Karinthy Frigyest. Az *Így írtok ti* a teljes huszadik század eleji magyar irodalom elé görbe tükröt állított, de azt azért érdemes megfigyelnünk, hogy a több száz oldalas paródiagyűjteménynek az átlagolvasó ma csak töredékét tudja helyén kezelni, mégpedig azokat a darabjait, amelyek az azóta is kánonban maradt szerzők műveit figurázzák ki. S bár ez a veszély egyelőre az Apokrif egyetlen szerzőjét sem fenyegeti, ide kívánczok a paródiaműfaj még egy lehetséges csapdájának megemlítése, amely ellen Karinthy szövegeinek a mai napig küzdeniük kell (gyorsan hozzátenném: valószínűleg mindannyian örülnénk, ha Karinthyé-

hoz hasonló problémákkal viaskodhatnánk). Nevezetesen, hogy a mások műveit átformáló versek, novellák mögött a paródiaszerző hajlamos *eltűnni*. Nem tartozik ide annak eldöntése, hogy igazak-e a Karinthy ellen előszere-tettel felhozott vádak, melyek szerint a felületes, komolytalan humorista nem rendelkezik saját költői világgal, önálló művészi hanggal; viszont ez a kérdés felhívja a figyelmet a műfaj egyik legnagyobb nehézségére, vagyis a paródia mennyire kell, hogy az „eredeti” szerzőé legyen, és mennyire kezelheti azt sajátjaként a lelkes parodista. Hogyan lehet megtalálni az egyensúlyt? Ez az, ami csak nagyon keveseknek sikerül.

A direkt parodisztikus művek, bár jellemzően nem tartoznak az irodalmi kánon legfontosabb, leginkább számon tartott darabjai közé, fel tudják hívni a figyelmet mind a forrásszövegek kényes pontjaira, mind azok átdolgozásainak problematikusságára. Nem válhat maradandóvá olyan paródia (persze, tudom, hogy nem kell minden műnek az örökkévalóságot megcéloznia, de

azért hadd reménykedjek), amely nem felel meg a fent csak részleteiben felvázolt, kibogozhatatlan összefüggésrendszer minden elemének. Bízvást kijelenthetjük tehát, hogy egy jellegzetes, könnyedén tollhegyre tűzhető írói/költői világ vagy egy a szavakkal akármilyen tehetségesen bántó paródiáíró önmagában kevés az üdvösséghez. A jó paródia nemcsak nagy művészi invenciót, alkalmazkodóképességet, de jó szímatot, sőt rengeteg szerencsét is igényel.

Többek között arra próbáltam az eddigiekben rávilágítani, hogy a bármilyen okból érdekesnek tűnő alkotó műveit kifigurázó, igazán nagyigényű szöveg szükségszerűen hatalmas terhet ró szerzőjére. A bátor vállalkozó nem engedheti meg magának ugyanis azt a luxust, hogy szövege akár csak egyetlen apróságban is tévedjen, hiszen az játékos bírálata hitelességét vonná kétségbe. Igazságtalan lenne persze mindent a felelősséget jelen számunk szerzőinek nyakába varrni, így szövegeik olvasása közben érdekes csak azokra a pontokra fókuszálnunk, amelyekért kizárólag

őket tehetjük felelőssé. Berényi Csaba, Braun Barna, Evellei Kata, Nyerges Gábor Ádám, Sós Dóra és Vass Norbert nem egyformán jelentős, de kétségkívül jellegzetes költői-írói hangok imitálására vállalkoztak, amelyhez hozzájárulnak a saját, jórészt még alakulóban lévő művészi megszólalásmódjuk egyéni elemei. Juhász Ferenc költészetének végeérhetetlen kópáradata, Pollágh Péter teljes életművén végigvonuló, szűkszavú szimbólumrendszerének folyamatos újraértelmezése, Tóth Krisztina *Pixelének* állandóan jelentkező elidegenítő gesztusai – és természetesen a többi, külön ki nem emelt alkotó művészetének „védjegyei” is – mindmind hálás témát adnak szerzőink számára, akik, azt hiszem, általában jó érzékkel vegyítették szövegeikben a színvonalas paródiához szükséges összetevőket. Nem szeretnék külön kiemelni egyetlen darabot sem, az olvasóra bízom annak eldöntését, hogy mely művek felelnek meg a fent felvázolt kritériumrendszernek, vagy hogy egyáltalán meg kell-e neki felelniük. Én mindenesetre úgy gondolom, ez a rövidke paró-

diablokk nem egy olyan szöveget tartalmaz, amelyért a szerkesztőknek érdemes volt belevágniuk a lapszám elkészítésébe. (A gyengébben sikerülteket pedig – az eddigi tapasztalatok alapján – rövidesen úgylis eltakarja majd az irodalomtörténet olykor mégiscsak jótékony homálya.) •

Reichert Gábor

Kifestőkönyv gyermekéről

(Mohamed Gamal Sophia
2in1 naplófüzet-sorozatáról)

A műalkotások reprodukálhatóságának egyik sajátos határesetével néz szembe jelen számunk. A *2in1* leginkább meghatározó vonása ugyanis kevert műfajisága: naplófüzet volta. Néhány teljesen hétköznapi füzet, egyszerű – de nem egyszeri – rajzokkal, melyeket minden gond nélkül lehet sokszorosítani külön-külön. Csak hogy a varázsuk záloga az összefűzöttségük: ahogy nyílik az írka, kisimításukért tolakszanak a számárfülek, peregnék a lapok, és minden oldalon egy újabb aprósággal árulnak el többet gazdájukról az ákombákom betűk... Nem titkos szándék, hogy a naplók különböző pontjairól kiálló rajzokat azért fűztük össze egy tömbbé, hogy magukon a reprodukciókon kívül is megőrizzünk egy eredeti vonást: a lapozgatás olykor meglepően értékes örömét így tudtuk átmenteni a képmellékletbe. Igaz, a mű képességeinek dinamikáját idéző felpörgtettsége csak tíz rajz erejéig tarthat.

Valószínűleg azonban ennyi is

elég ahhoz az érzethez, mintha egy bakfis tudta nélkül elcsent naplóját szorongatnánk. Mohamed Gamal Sophia nem tegnapelőtt volt alsó tagozatos, immáron egy intermédiás szakos diplomát is a magáénak tudhat, mégis jól áll neki az általános iskolai emlékkönyvek „stílus”, melyet a nagybetűs élethől vett tartalommal tölt meg. A gyermeki őszinteség finom öniróniává érik, amint a várandóságról és a szülésről, ezekről a nagyon női és intim tapasztalatokról kezd el egy kislány kezével rajzolni. A Jean Effel által Mark Twain *Ádám és Éva naplójához* készített illusztrációhoz hasonlóan tudott megkacagatni úgy, hogy közben az érett, komoly téma nem veszített a feszültségéből. A gyermekvárás ezeken az oldalakon egyszerre az élet mindent betöltő értelme és a tréfa tárgya.

Két lapsusogás között aznapról megragadt emlékek, álmok, félelmek és vágyak tűnnek elénk, amelyek, mint bármely várandós édesanya gondolatai, a magzatból csecsemővé cseperedő gyermek körül forognak. (Szembeszökő, hogy nem csak a sajátjáról: úgy tűnik, hogy fontossá, rajztémává vált a csöppségével együtt minden kis-

mama.) Mohamed Gamal Sophia azonban nem pusztán lerajzolta, de egy félig a valóságban gyökerező meséskönyvvé komponálta kilenc hónap benyomásait. Nehezen tudom eldönteni, hogy kinek szánták ezt a történetet. Talán magának a babának, aki fellapozhatja az édesanyját akkor foglalkoztató gondolatokat, amikor őt hordta a szíve alatt. Esetleg a művész megpróbálta kirajzolni magából az édesanyává válás próbatételeit, és ehhez egykori énjét, a gyermekkorát hívta segítségül.

De lehet, hogy egyenesen egy felnőtteknek szóló mese bontakozik ki a naplófüzetekből. Én például nem tudtam letenni, mielőtt a végére értem volna. A grafikák és a belőlük összeálló történet ugyanis vagányak: egy belevaló lányról tanúskodnak, aki nem ismer felvállalhatatlant. Mindenről van itt rajz, ami egy világrahozatalt megelőző kilenc hónap alatt szóba jöhet. Nem léteznek számára tabuk, nem rejtegeti a testét; ha kell, ott lüktet a szüléssel járó fájdalom, és gyógyszerzszagot is szippantunk a kórházi folyosókon.

Az ábrafüzér mégis mese marad, mert ez a vagányság nem öncélú. Frappánsná lágyítja az a szeretet, amellyel Mohamed Gamal Sophia

saját és gyermeke történetéhez, illetve az egész sorozathoz viszonyul. A kórtermek egy gyermekorvosi rendelő faliújságának zsírkrétarajzain sem lehetnének vidámabbak, afrikai származása és szerezsen bőrszíne pedig egyenesen a legtalálóbbs ötleteit inspirálta. Még a legmaliciózusabb fajtából való pop artot idéző *2in1* cím is kedvessé szelídül: miután belenézett a füzetek valamelyikébe, senki sem pörölhet az anya és gyermeke közös testben töltött életét olcsó reklámfogással példázó címmel.

A *2in1* színes ceruzák, filctollak, vízfesték, belevalóság és az anyai szeretet találkozása. A megunható nemiség azon pontjának képi interpretációja, amely nem sűrűn köszön vissza fiatal művészek témájaként manapság. Pedig hús és szexualitás ez is, csak éppen a – túl – sok vérpezsdítés után üdítő módon a filia és nem az erős szerint való. Egy lánylelkű, babát váró anya története saját magáról, amely arról mesél, hogy nem csupán a gyerekgyártás, de a gyermekáldás is lehet menő. •

veress dani

Veszni hagyott válaszok

Spiró György: Kémjelentés,
Magvető, 2011

Spiró György *Kémjelentés* című kötete már azelőtt játékba hívja olvasóját, hogy a könyv lapozgatásához fogna. A fülszövegben olvasható és a címmel is összekacsintó felhívás így szól: figyelj meg, éj tetten, nyomozz utánam, leplezz le, ha tudsz! A recenzensnek nincs is hát egyéb dolga, mint olvasói tapasztalatairól számot adni, más-képpen szólva: *kémjelentést* írni a könyvről. „*A novella legyen igaz is, legyen mese is: essen egybe az olvasó tapasztalataival, de legyen csábítóan különös a formája, a cselekménye pedig – bármennyire rövid is – legyen fordulatos.*” Az ars poeticának, tükörnek egyaránt beillő használati utasítás a jó kisprózának többek között ezen kívánalmait sorolja fel. Hozzáteszi még, hogy a novellának elsősorban az olvasó érzelmeire kell hatnia, ezért egyszerűen, képszerűen és drámaian kell kifejeznie magát. Röviden azt ismerteti tehát a fülszöveg, hogy a szerző szerint hogyan is néz ki

a par excellence novella. A hipotézist aztán harmincegy tételben részletezett téziskifejtés követi. Egyszerű, képszerű és jobbára drámái Spiró-novellák.

(Legyen igaz is, legyen mese is.)

Vagyis formáljon fikcióvá nem-fiktív élmény- és tudásanyagot, idézzen meg hétköznapi helyzeteket. Legyen jellemző, jellegzetes, mégis és éppen ezáltal: mutasson is túl önmagán. Az elbeszélés teremtett világában valóságos tereket, valóságos karaktereket kódoljon újra, helyezze azokat élethű díszletek közé. A kötetben szereplő darabok nagyobb része így is tesz. Fontos viszont, hogy a *Kémjelentés* novelláinak díszletei sosem tolakodnak a történetek elé, sosem válnak hangsúlyossá, szinte észrevétlenül simulnak a szöveg szövevébe, idézze bár az a negyvenes évek végét, a hetvenes éveket vagy napjainkat. Mindazonáltal a zöld varázsszemű Orion rádió (*Kocsiút éjjel*), a zakarpatszokaja kolbász (*Ludko unyeszló*) vagy a Koccintós bor (*EU-lőre*) mégis élvezetesen, pontosan jellemzi a történet háttéréül szolgáló korszakot. A novellák összefoglalhatóak ugyan a mi-kor?, ki?, mit csinált? kérdésekre

adott rövid válaszokkal – „(l)egyen megjegyezhető a történet, mint egy pontos verssor” –, az elbeszélések igazi feszültségét azonban inkább a fentebbi kérdések bizonytalansága, a történet rekonstruálhatóságának kérdése adja.

Erre persze az író finoman, de tudatosan rá is játszik. A pár kivételtől eltekintve egyes szám első személyben elmesélt, személyes és legtöbbször családi-önéletrajzi jellegű történet-fragmentumokban ugyanis túpontos irodalmi alteregőket teremt. Továbbírja, bővíti így az *Álmodtam neked* című novelláskötet darabjaiban világát, hiszen a *Kémjelentés*ben is job-

persze az olvasó számára nem könnyű feladat a kisp prózában szereplő figurákat a hús-vér alakoktól elválasztani. Hiszen az életrajzi, időbeli egyezések okán

hajlamosak vagyunk úgy hinni: tényleg a leírtak szerint estek meg a dolgok. Spiró néhol azért segítségünkre siet. A kötetkezdő – egyébként a kötetben szereplő egyik legjobb – novella ugyanis éppen a történet felidézhetőségének határait, az „elbeszélés nehézségeit” vizsgálja. A *Kocsiút éjjel* című írás felnőtt fejjel visszatekintő elbeszélője a kisgyermek szemével szeretne rekonstruálni egy óvodás korában átélt kalandot: „De erre az útra fogok emlékezni, mert már három és fél éves vagyok, és mostanra nekem is kifejlődött az emlékezetem.” – kondicionálja magát az elbeszélő. Hiába viszont a



gyermeki szókinccsel, újbóli belehelyezkedéssel és látszólag pontosan visszaadott eseménysor, ha a visszaemlékezés végén az elbeszélő maga is megkérdőjelezi annak helyes sorrendiségét. Alighogy felépült, bomlik is ok és okozat.

És nemcsak felidézni, felismerni is nehéz. Erről szól a *Lehet, hogy ő az* című novella, melynek hősei – az elbeszélő és partnere – egy régen látott ismerőst vélnek

felfedezni, ám mivel nem tudnak közelebb férkőzni hozzá, végül nem derül ki sem számukra, sem pedig számunkra, hogy tényleg korábbi kollégájukat látták-e viszont. Nyoma veszik. Akárcsak egy családtag emlékének a *Nyom* című pár oldalas írásban. Itt az apai nagyapja után ered az elbeszélő, de fénykép híján csupán neve, tanulmányai, szakmája és az utána maradó feszült csend marad meg a családi emlékezetben. Így aztán a nagyapa – üzeni a szöveg – nem is tud igazán családtaggá válni, voltaképp nem is létezik az elbeszélő számára. Úgy jelenik meg, mint a húszas évek vidéki, kisiparos zsidóságának arc nélküli (anti)hőse.

Máshol az előbukkanó fényképek idézik meg a régi időket. A *két boldog magyar* című novellában az apa és az ő egykori csapattársának futballos fotói juttatják az elbeszélő eszébe két jóbarát eltávolodását. „*Nem a baráttól távolodik el az ember, hanem önmagától. A tanútól menekül az ember, önmagának attól a részétől, amit a másik a szemére vehet.*” – hangzik az összegzés. Így pedig a kötet afféle nyommentésként, személyes kornyomozati

anyagként is értelmezhető. Mert hiszen a novellaformába öntött kémjelentések nemcsak az olvasónak, hanem egyszersmind az elbeszélő számára is készülnek. „*Mire az ember feltenné a kérdéseket, nincs, aki válaszolna.*” – cseng fülünkben a *Kocsiút éjjel* keserű zárata.

Éppen az emlékek, az emlékezet imént ismertetett bizonytalansága miatt kerülnek érdekes fénytörésbe azok a novellák, amelyekben túlságosan egyoldalúan, vagy szinte kényszeresen öngazoló módon emlékezik az elbeszélő. Kivált azokban a darabokban, amelyek az értelmiségi szerepfelfogással, vagy még inkább: tehetetlen szerepkereséssel foglalkoznak. A már címében is kínos *EU-lőre* egy pénztári jelentet idéz fel. Az elbeszélő végignézi, hogy az előtte fizető rossz küllemű, feltehetően hajléktalan férfi Koccintós bort vásárol, és persze mélyen felháborítja, hogy ilyen silány minőségű italok egyáltalán forgalomba kerülhetnek. De voltképpen mégsem történik semmi. Ugyanígy sematikusan és hamisan érzem a *Milyenek a csehek (meg a magyarok meg a lengyelek)?* orvosi váró-karakterológiáját és a *Hetven-*

kilenc augusztusa áldozat-perspektíváját is. Érdekes viszont, hogy a *Hajbók* című novellában szereplő, ismert filmrendező szervilitását a *Szabadságharc* elbeszélőjének saját függetlenségéért küzdő, hatalomnak fityiszt mutató, karkai heroizmusa hivatott ellenpontosítani. Csakhogy a szöveg önmagát leplezi le: „*Azt találtam ki, hogy úgy teszek, mintha tudóssá válnék; ha sikerül, elbújhatok egy kutatóintézetben vagy egyetemen, a hatalomtól minél távolabb; meglesz a minimális megélhetésem, kedvemre lappanghatok, a lényeg rajtam múlik.*” Ez az a lappangás, amit együtt túrt tiltott és támogatott. Amit az elbeszélő mintha nem ismerne fel, pedig ami – azt hiszem – kulcsszava a nyúlós, ragadós, őrjítő, kiúttalan rágógumi-szobaszocializmusnak. (A kifejezés mindahány kínálkozó módon tetszőlegesen kötőjelezhető.) A belesimulás is a vereség egy formája tulajdonképpen, ráadásul rendszerfüggetlen. „*Fenyegető fellépéssel nálunk bármit el lehet intézni, mindegy, szocializmus van-e vagy kapitalizmus.*”

A kisvilágokat bemutató pársnites, takarékos, de érzékletes novellák összességében elég psz-

szimista képet vázolnak fel a huszadik-huszonegyedik század történéseiről. Az elbeszélő személye által összekapcsolódó töredékek olyan életutakat, döntési helyzeteket idéznek meg, amelyekhez így-úgy minden olvasónak köze volt, van, lesz, vagy lehetett volna, aki messzebbről az egykori keleti blokkban, szűkebben pedig Magyarországon élt, él. Afféle huszadik századi sorskirakós áll össze így. Zsidó kisiparos felmenőkkel és oldalról egy katolikus szenttel. Ötvenhatos rokonnal és pártfunkcionárius apával. A nagymamától ajándékba kapott, réz Sztálin-füllel, amit az anya félelmében kidobott, illetve a boldoguló-önbecsapó zsebcselkekkel a Kádár-korszakban és utána. Az első olvasásra szenvtelennek tűnő elbeszélői hang ezért valójában egy fentiek mentén kirajzolódó családi és nemzeti neurózistörténetet is feltár: „*ez ökológia-ország; aki gyilkol, megmarad.*” Az író dolga ugyanis az – olvassuk Spiró egyik esszéjében –, hogy átadja szövegeiben mindazt, amit a világról tud.

A kötet a vége felé döccen, amikor a nézőpont is változik. Az *Ország*, *Reggel*, *Baba*, *Az ok* és a

Melyik szomszéd? közönyös világ-
égés-kommentárjai, disztópikus
próféciái ugyanis túlmutatnak a
jelenen, és sötét jövőt, pusztulást
vizionálnak. Idegenek a kötet tes-
tében, semmit nem adnak hozzá
világához, így véleményem sze-
rint elhagyhatóak lettek volna a
jelenben folytatódó múltat bemu-
tató fragmentum-tablóról. Mintha
jövőben készült, elmosódott digi-
tális képek volnának egy szépen
exponált, patinás fotóalbumban.

Fényképek megint. A kö-
tetet ugyanis a *Két fénykép* című
novella zárja. Ezt ismét E/1-ben
meséli az elbeszélő. A történet
szerint költözés közben előkerült
két fénykép a szüleiről. Ő ugyan
megtartja a fotókat, de az ágyne-
műtartójába dobja őket. Ahogy
rájuk zuhan a matrac, mintha már
egyből feledésbe is merülnének.
*„Dobják ki a gyerekeim az ágyammal
együtt.”* Így ér véget a kötet. De
akkor fülünkbe súg még az első
novella: *„Mire az ember feltenné a
kérdéseket, nincs, aki válaszolna.”* •

Vass Norbert

A tükör másik oldalán

Ughy Szabina: Külső protézis,
Orpheusz, 2011

Ughy Szabina első kötetét kézben
tartva érdemes a figyelmet először a
címben megjelenő tárgyra összpön-
tosítani: egy külső protézis legalább
annyira hozzátartozik viselőjéhez,
mint amennyire idegennek érezhe-
tő. Majdnem az összes versben ott
lappang a minket körülvevő dolgok
és helyek e különös kettőssége. Ami
a mindennapi tapasztalat számára
merőben idegennek tűnik, azzal a
lírai én gyakran azonosítja magát:
a *Fénykép egy mobilon* c. versben az
öngyújtóláng vagy a kocsmá, az *Al-
most Blue*-ban pedig az a szoba lép a
helyére, amelyben mindig kora este
van. Emellett a tárgyakban fedezi fel
az emberi kapcsolatok milyenségét
(*„ölelkezik két ember, / egymásba nyí-
ló üres szobák.”* – *Memento mori*), az
Istenhez intézett imát (*„ízét vesztett
rágó”*) és az élet lényegét is (*„üvegpo-
hárbá fűjt füst”* – *Elalvás előtt*).

A legfontosabb viszont, hogy
lehetővé teszik számára a múlt felé
való orientálódást. A lírai énnek
már-már életfilozófiája az emléke-

zés, amint ez többek között a *Nyomkövető*ből kiderül: „A kényszer, hogy valami nyoma mindennek legyen, / vezet előre, vissza, igék, mondatok felé.” Azzal, hogy a dolgok fennmaradnak, nemcsak a körülöttük zajló élet múlandóságára segítik ráeszmélni, hanem dacolnak is ezzel a ténnyel. A *Csehszlovákia* c. versben például a régi porceláncsésze őrzi megboldogult tulajdonosának nyomát vagy a verscímben szereplő felbomlott országnak az emlékét.

A kötet szerkezetében megfigyelhető némi aránytalanság: a három ciklus közül éppen az utolsó, a *Külső protézis* rövidebb a többinél. De erre a fent elmondottak magyarázatul szolgál-

nak. Az emlékezést segítő dolgok egyben a felidézett személy vagy élmény hiányát testesítik meg. Ez a hiány jelentkezik a kompozícióban, és ugyancsak ezzel magyarázhatók a ciklusok hűvös, a hagyományos értelemben vett költőiségtől távol álló címei (a *Ködfelszakadás* egy természeti, a *Bomlási sorok* egy kémiai jelenség) vagy a hozzájuk rendelt Wikipedia-idézetek, melyek erős kontrasztot ké-

peznek a versszövegekkel.

Mindhárom ciklus eleven élettapasztalatokat dolgoz fel. Érdekesnek tartom a *Ködfelszakadás* verseiben jelen levő visszafogott (de domináló) humort és játékoságot, ezért a továbbiakban ennek alapján tekintem át a kötetet. A hangsúly ugyan ebben az első verscsoportban is kétségtelenül az emlékezésen van: egy olyan személy szólal meg, „aki a tükör má-

sik oldalára költözött” és csupán „visszafelé lát” (*Átmeneti megoldás*). A legtöbb vers egy (vagy több) régi, talán soha be nem teljesült szerelmi románcnak állít emléket. Kiemelt szerepet kapnak a tárgyak, melyek gyakran a személyek helyébe lépve vál-

nak a hiány szimbólumaivá: „*mintha bőrödön, húzkodom / ujjam az ágyne-műn, ahogy hűl, / bizonytalanodik minden mozdulat.*” (*Változat egy reggelre*)

Vitathatatlan az átéltek komoly-sága, azonban az első szerelmek felidézése alkalmat ad egy bizonyos értelemben távolságtartóbb viszonyulásra, egy olyan nézőpont felvételére, melyből ez az egész néhai magánélet és a lírai én valamikori



„önmaga” kisebbnek, jelentéktelennek és így parodisztikusnak tűnik. „*Ha férfi lennék, szakítanék velem*” – hangzik el a *Sétában*, de idézhetném itt a *Visszapillantó* első sorát is („*Ő úgy néz rám, hogy szemével kikerül.*”) vagy a *Rossz szokás* csattanóját („*így szoktuk meg, például, hogy neveket ad nekem, / én meg egyikre sem hallgatom*”).

A következő két ciklusban alig találni a fentiekhez hasonló példákat. Bár a *Gyöngyszürkében* témává válik a játék, az *Elalvás előttben* pedig Isten illetén jellemzése található: „*Az idő, még ha nincs is, / neki dolgozik*”. Megemlíthető még *A bőr titkaiban* olvasható keserű megjegyzés: „*a térd, a combcsont, a lábszár új neveket kap / (...) / mintha ettől kevésbé fájna*” vagy az *Angyal utca*, ahol a kórteremben fekvő beteg a redőny nélküli ablakból akarva-akaratlan végignézi egy a szemközti ház hálósobájában zajló szeretkezést. Azonban a *Bomlási sorok* fő témái, a nagyapa elvesztése és az Istenhez fűződő viszony nem igazán kínálnak teret a humornak, ahogy a *Külső protézisben* felelevenített kórházi élmények sem.

Ezekhez az emlékekhez még szoros viszony fűzi a lírai ént. Nem hogy nem távolodott el tőlük, de nem is képes rá, és nem is akar. „*A*

test nem felejt”, mondja a *Pára* című versben, a már említett *Csehszlovákiában* pedig vágyakozik rá, hogy olyan hűen legyen képes őrizni nagyapja szavait, mint ahogy a csésze szélén található megkopott aranycsík őrzi a megboldogult szájának nyomát. A kötet végigolvasása során mintha egyre fájóbb veszteségeket osztana meg az olvasóval. A néha kissé nevetségesnek tűnő szerelmi kapcsolatoktól jutunk el a családtag halálán át egészen a saját test csonkulásáig, mi több szimbolikus elvesztéséig: nem véletlen, hogy a *Külső protézis* c. ciklus legtöbb verse már nem első személyben íródott.

Fontos még a nyelvezetről ejteni pár szót. Ughy alapvetően egyszerű, az élőbeszédhez közeli nyelvet használ. Verseiben viszonylag kevésféle költői-retorikai eszközt találni, ugyanakkor gyakoriak bennük a rövid, kijelentő mondatok, a hasonlatok és a megszemélyesítések. Akadnak persze olyan ellenpéldák a kötetben, melyek kétségbevonják az iménti megállapítások általánosíthatóságát. Elég a már idézett *Nyomkövető* utolsó, kétértelmű sorára gondolni: „*és csak a korom gyűlik mögöttem*” vagy az *Éjszakai* igencsak kacifántosra sikerült zárómondatára: „*Majd*

később kitalálom, hogy ezt az egészet / mi helyett értem most félre". De megemlíthetjük itt az *Ami maradt* és a *Parton* c. verseket is erős képességük okán. A *Külső protézis* igazi „különce” ebből a szempontból azonban a sodró lendületű, már-már Appollinaire-t idéző *Öreg tükör*.

Csupán az aránytalanság, valamint a versciklusok elé helyezett Wikipedia-idézetek lehetnek zavaróak, azonban – ahogy fentebb már szó esett róla – ezek is beleillenek a kötet átgondolt és megtervezett struktúrájába. Vörös István a fülszövegben megemlíti, milyen fáradtságos munka, „*az önmegértés, önmeghatározás, hangkeresés munkája*” van a mű mögött. Véleményem szerint a *Külső protézis* már megtalált költői hangról tanúskodik. Mind az ember életét meghatározó tapasztalatokat, mind azt a különleges látásmódot, melyben a világ tárgyai és helyei igazabb értelmet nyernek, Ughy Szabina kevés költői eszközzel is képes megragadni, és az olvasó számára átélhetővé tenni. •

Török Sándor Mátyás

A történelem hasznáról az élet szempontjából

György Péter: Apám helyett, Magvető, 2011

Biztosra vehető, hogy ma Magyarországon valakiknek valamire emlékezniük kellene. A történelemmel való szembenézés igénye talán egyike a legtöbbet tárgyalt témáknak a napi sajtóban és a különböző művészeti ágazatokban létrejövő alkotásoknak egyaránt (gondoljunk itt akár Jancsó Miklós 2000 után készült filmjeire vagy a Mohácsi testvérek Nemzeti színházasa bemutatójára, az *Egyszer élünk...-re*). Ebben tehát sokan egyetértenek. Abban viszont már nem, hogy pontosan kinek és mire kellene emlékezni. Hogy az életben maradáshoz szükségünk van valamiféle egészséges történelemszemléletre, a „gyökerek” érzékelésére, az a mai társadalmi összefüggésrendszerben evidens. A kérdés persze éppen innen indul: milyen az egészséges viszony a múlthoz? A történelem tudománya minél többet kutat – ha ezt becsülettel teszi –, egyre inkább arra a következtetésre jut, hogy vajmi keveset tudunk biztosan

állítani a múlt történéseinek valódi indítékairól (lévén, hogy ezek nem izolált pontszerűségben, hanem folytonos kölcsönhatásban vannak egymással).

Ugyanakkor ma már nem vagyunk abban a kegyelmi állapotban sem, amikor nyugodt lelkiismerettel tekinthetnénk vissza egy heroikus ősatyára (legyen az akár mitikus, akár filozófiai [h]ős), hogy belőle vezethessük le életünket, mit sem törődve azzal, hogy valóban létezett-e példaképünk (vagy az általa felvázolt archetipikus/eszkatológiai/történelemfilozófiai kép releváns-e). A múlt század történései megmutatták – gondoljunk akár a nemzeti szocializmus, akár az államszocializmus kísérleteire – mennyire veszélyes egy ilyenfajta kapcsolódási próbálkozás. Túlpörgetett múltidéző vágyunk hol restaurálni akar, hol újraélni, hol pedig csak elhárítani szeretne egy közvetlenebb (jelen idejűbb) valóságot.

Az *Apám helyett* máshonnan közelít: létezik a történelemnek egy olyan szemlélete is, amelyikben a szemléltőt elsősorban nem a statisztikai

adatok halmazai, de még csak nem is a történetek jogossága vagy jogtalansága érdekli; leszámolni sem akar a múlttal, újratemetni sem, hanem valamiféle önismeretre kíván szert tenni általa, azért, hogy folytatni (vagy éppen elkezdni) tudja önnön felelős életét. Azt kell tehát kutatnia, hogy a történeteknek mely része az, amelyik leginkább befolyásolja őt. Ilyen esemény pe-



dig kétfajta van: egyrészt, ami éppen vele fordult elő, másrészt, ami olyasvalakivel, aki az ő életének irányát is meghatározza, vagyis a családja története. Az persze igaz, hogy társadalom és a múlt társadalma is kellően jelen-

tős hatást gyakorol életünkre, mégis olyan megfoghatatlanul, áttételesen határoz meg minket, ráadásul oly látnens módon, hogy ha megpróbálunk belegondolni ok-okozati összefüggésrendszerébe, hamarabb leszünk összeesküvés-elméletek koholói (vagy hívói), hamarabb nyom össze minket ez a végtelen teher, mintsem hogy számottevő eredményre juthatnánk.

A családi történet tisztázása

ezzel szemben hatásosabb megoldásnak látszik, hiszen itt nem is a fennálló (vagy valamikor fennállt) valóság az igazán mérvadó, hanem az ahhoz való szubjektív viszony. Ilyenkor persze arra is kíváncsiak vagyunk, hogy felmenőink *mit* éltek meg, de sokkal fontosabb, *hogyan* éltek életüket, hiszen ez a fokmérője annak, hogy milyen emberek (s ennek függvényében, hogy mi milyenek lehetünk). S hogy ennek a feladatnak elvégzése „kötelességünk”, ráadásul gyógyító hatást is gyakorolhat pszichénkre, kellően bizonyítják a régmúlt generációk tapasztalatai, sőt a jelenkor néhány pszichológiai törekvése is.

Az Ótestamentumban is előfordul az a gondolat, miszerint az apák bűneit fiaik sokadíziglen cipelik vállukon, amennyiben nem változtatnak magatartást e bűnökkel szemben. A görög tragédiaköltészet java része is éppen ebből a talajból nő ki (vegyük csak Oidipusz, Oresztész példáját). Persze az sem véletlen, hogy éppen az elmúlt század felfedezése a kollektív és családi tudattalan (a Magyar Pszichológiai Szemle egyre többet közöl Szondi Lipót elméletéről). Amire pedig György Péter a könyvében kísérle-

tet tesz, az pontosan ez: felismerve, hogy apja életének van egy olyan sötét titok-foltja, amely nemcsak az apa, de a szerző életét is mérgezi, megpróbálja megérteni annak motívációit és az elhallgatás okait. Nem könnyű dolog fülön csípni a megbúvó jelenségeket, hiszen (éppen az ő példájával élve) ha az ember olyan családban él, amelyben az a szabály, hogy a nagymamát sötétedés után nem szabad egyedül hagyni, akkor nem egyből veszi észre, hogy ez talán nincs minden más családban így, hanem egy titok-kór ki nem beszélt szimptomájáról van szó. A szerző mégis fontosnak látta, hogy e töredékes hagyományt – a lehetőségekhez mérten – felderítse, hiszen csak így vethetett véget kényszerű örökségének. S mindeközben váratlan következtetésekre jut: észreveszi, hogy az elhallgatás technikája, mely néha teljesen értelemellenes és egymással ellentmondó irányokba sodorta édesapját, nemcsak az ő életének külön sajátossága, hanem mintha az elmúlt századra jellemző, általános jelenség lenne.

Igen érzékenyen mutat rá arra, hogy némelyeknek azért volt oka hallgatni és felejtetni, mert ráeszméltek, hogy az olyan nagyon

megkívánt, majd eligényelt ingatlan mégiscsak a szomszédé volt, aki a feljelentés óta ki tudja hová tűnt el, másoknak azért, mert a hely, amit eddig otthonuknak gondoltak, az identitás, mely eddig meghatározta őket, az emberek, akiket a barátaiknak mondott, egy csapásra eltűntek, s helyettük maradt egy élet, amelynek csak elszenvetői lehettek, vagy halálra, vagy szemtanúságra ítélve. Megint másoknak pedig azért, mert ami a tegnap este a falu másik fele volt, mára már elérhetetlen megszűnésű más-világ. Ma már kevés olyan európai család van, amelyben ne beszélnének (vagy hallgatnának) eltűnt nagybácsikáról, testvérekről.

Vélhetőleg éppen az új generációt akarják megkímélni a borzalmaktól, amelyek akkoriban a mindennapok voltak. Csakhogy e jóindulatú gesztus talán többet árt, mint használ: ha a félelem tartalma kikopik is, de formája megmarad: a tartalom nélküli, ürességtől való félelmet pedig szorongásnak szokás nevezni (hogyan egy-egy beidegződött gesztus mennyi ideig marad életben, jól példázhatnák kiüresedett ünnepnapjaink).

Az emlékezés körei tehát nem kikerülhetők, s ha elődeink nem

tudják, vagy nem akarják elmesélni életüket, akkor nekünk kell helyettük megidézni azt. Így jár el György Péter is, s talán épp ez a szándék a legértékesebb az *Apám helyettben*: nem csak a konkrét helyzetek érdekesei, amelyekről beszámol, hanem az a módszer, az az őszinteség és elfogadásvágy, amellyel az apja életének irányába fordul.

Filmeken, könyveken, filozófiai vallomásokon, naplórészleteken, történet- és emlékfoszlányokon keresztül vezet keresztül az útja, s mivel nem ítélkezni, hanem csak józanul felmérni igyekszik azt a skizofrén valóságot, amelybe apja beleszületett, érthetővé és megérthetővé válik a cselekedeteiben sokszor szélsőségesen ellentmondó életanyag.

A könyv mégsem áll meg egy életrajz felvázolásánál: szabálytalan irodalmisága középütt van valahol a tanulmány és a vallomásos irodalmi esszé között. A megtörtént események olykor-olykor lehetőséget adnak az általánosításra is, de olyan általánosságok fogalmazódnak meg, melyek – legtöbbször – mégis szoros kapcsolatban maradnak az élményanyaggal. Megértjük, hogy ma már miért nem lehet az „ember” szót oly könnyedséggel kiejteni szájunkon,

mint mondjuk a XIX. században, ugyanakkor kaphatunk egyfajta választ arra is, hogy honnan fakad a szinte abszurd jellegű politikai feszültség, amely olyannyira meghatározza a mai Magyarország arcát.

Szinte a könyv összegzésének mondható az a fejezet, amelyben a szerző összeveti Nádas Péter *Párhuzamos történetek* című regényének Lukács fürdősjelenetét az *Iskola a határon* nyitójelenetével: a színtér ugyanaz, mégis mintha két külön világról lenne szó, melyek olyannyira távol vannak egymástól, hogy még akkor sincs semmi közös bennük, ha tudjuk, hogy földrajzi koordinátáik tökéletesen megegyezőek. Az egyikben otthon lehet lenni, biztonságban érezheti magát az ember, míg a másikkban minden csak látszat, csak egy pillanat erejéig lehet elidőzni – nyugalmat és lazaságot színlelve –, folytonos, szinte állati figyelemmel kell résen lenni, nehogy egy pillanatra több is kiderüljön rólunk, mint amit a testünk megmutatni akar belőlünk. Éppen az világlik ki ebből az összevetésből, hogy a „haza” szó, mely mindig biztonságot is jelent egyben, nem csak a magyar zsidóság számára lett problematikus, de azok számára is, akik koholói vagy

elszenvedői voltak valamelyik múltbéli ideológiának vagy háborúnak, tehát gyakorlatilag mindenkinek.

György Péter úgy állít emléket édesapjának, hogy leleplező ünnepi beszédét nem heroizálja, hanem éppen az által teszi megérthetővé elődjét, hogy felmutatja gyengeségeit, neveltségességét is (például egy-egy ilyen mondattal: *„Hosszú életének minden egyes gesztusa a forradalomról szólt, amikor kommunista, majd zöld, végül pedig konzervatív volt. Hőstettek egy ülőkádban, ahogy az Kálnoky Lászlónál áll. De attól még hőstettek voltak.”*) Így lesz szerethető ember és nem szenttelenül mosolygó rideg márványszobor. Mindeközben esztétikai és történelmi leckéket is kap az olvasó, aki ha olyan fiatal, mint a jelen írás szerzője, akkor nem tud kritikát gyakorolni afölött, hogy minden név és évszám megegyezik-e az eredetivel, hanem csak kapkodja a fejét és csodálkozik, hogy mindezeket az eseményeket (vagy ezekhez hasonlókat) nem egy Marsról jött úrlény írja, hanem akár szülei tollából is származhatnak. ●

Benedek Zsolt

Óvatos fenyegetések

György Norbert: Átmeneti állapot, Kalligram, 2011

Emlékezetes nyitánnyal (*Bev.*) indul György Norbert tavasszal megjelent *Átmeneti állapot* című, kisprózai írásokat tartalmazó kötetete: „Mindenekelőtt: arra törekszem, hogy neked rossz legyen.

Hogy állandó készenlétben, bizonytalanságban tartsalak, s hogy már azt se hidd el, ami valójában megtörténik veled. (...)

Továbbá végig hazudni fogok, s csak akkor mondok majd igazat, ha ezzel fájdalmat okozhatok. (...)

Viszont ha e lélektani tortúrának sikeresen ellenállsz, testi- leg is meggyötörlek.” Kétségtelenül hatásos felütés – az emberi természet végtelen szadizmusa, a test és a lélek kínzásának kimeríthetetlen lehetőségei tömörülnek itt egyetlen szűkös oldalon. A kegyetlen jelenet körülményei, ahogyan a kötet szinte minden darabjában, nagyrészt itt is tisztázatlanok – nem tudjuk meg, kitől is származik a váloga-

tott szenvedések ígérete, ahogyan azt sem, hogy ki ennek a címzettje. Sejteni azért persze sejtjük.

A mindig kételkedő olvasóban ugyanis rögtön feltámad a gyanú: megszólítva érzi magát, a bevezetőként szolgáló agresszív fenyegetést pedig egy szokatlan (bár kétségtelenül őszinte) ars poeticaként értelmezi – és teszi ezt némileg joggal. Az egészen rövid epizodo-

kat és hosszabb (már-már elbeszélés terjedelmű) történeteket egyaránt tartalmazó kötet ugyanis további 135 (sokszor hasonlóan lehangoló) oldalon keresztül látszik igazolni kezdeti sejtésünket, miszerint a szerző egyik célkitűzése

minden bizonnyal a (gyakran csak kényelmes rutinként működő) szövegértés folyamatának időnkénti szándékolt megakasztása volt. Persze a mindenkori befogadót sem kell féltetni, aki a posztmodern kötelező ironiájától megedződve valószínűleg régen hozzászólt már az ilyen húzásokhoz, így nem esik rögtön pánikba, mikor a szöveg szándékoltan felülírja előzetes



elvárásait, az olvasás megszokott módozatait. Mi több, kifejezetten élvezi is az ilyen pillanokat.

György Norbert novelláskötete tehát számos lehetőséget ígér az effajta termékeny elbizonytalanságokra, mégpedig elsősorban az elbeszélői pozíciók folyamatos váltogatásán keresztül. A kötet narrátora novelláról novellára különböző (legtöbbször egymással teljesen ellentétes) szerepeteket ölt magára, nézőpontok és beszédmódok egész sokaságát eredményezve: a nyelv ideiglenes szócsövein keresztül meg nem értett művészként magasztalja paródiába hajlóan önmagát (*Raport*), maffiózóként vall meglehetősen profán nyelven vallásos tapasztalatairól (*Húsvét*), bölcsész apukaként mesél fiának egy abszurd eseményről, melynek keretei között egy Bügyi bácsi nevű figurát „minden különösebb érzelmi megnyilvánulás nélkül” kilőnek az úrbe (*Hurok*). Az olvasónak persze nem mindig adatik meg annak luxusa, hogy gondtalanul elmerüljön a szerzői kreativitás stílári és tematikus kavalkádjában: az elbeszélő kiléte a legtöbb esetben meglehetősen bizonytalan, a különböző nézőpontok sokszor

az egyes szövegeken belül is egymásra helyeződnek, így gyakran csak az aktuális szövegrész vége felé válik többé-kevésbé világossá, hogy kinek (vagy éppen minek) is a hangját halljuk. Persze György Norbert korábbi művének ismeretében ez nem érhet minket teljesen váratlanul.

Már a szerző 2004-ben *Klára* címen megjelent, a lektúr és a posztmodern próza sajátosságait egyaránt magán viselő bemutatkozó regényében is megfigyelhető volt a különböző narrációs technikákkal, az elbeszélő/főszereplő identitásával folytatott, összetett játék, amely az *Átmeneti állapotban* még inkább előtérbe helyeződik. György Norbert új kötete azonban csak erős fenntartásokkal mondható az említett regény következes gondolati folytatásának – a pozsonyi tömegközlekedési hálózat bejárásán keresztül felépülő, vagyis egy masszív kultúr- és helytörténeti beágyazottsággal rendelkező *Klárával* szemben az *Átmeneti állapotban* található írások nem alkotnak a köznapi valósághoz egyértelműen kötődő, koherens prózavilágot. Az egyes novellák közvetve ugyan kapcsolódnak egymáshoz (vissza-

térő szereplőkön, kezdetben jelentéktelennek tűnő gesztusok megisméltésén keresztül) esetenként akár egymás folytatásaiként is értelmezhetőek (ilyen az egyaránt éteremben játszódó *A Vízöntő kora* és a *Bagatell*), de legalább ilyen gyakran írják felül és kérdőjelezik meg egymást (a *Hurok* említett Bügyi bácsija egy másik novella állítása szerint például már régen halott).

Ezek a novellák többnyire kétségbeesett, önmaguktól és a világtól eltávolodott emberek monológjai, melyekben az elbeszélő már csak saját idegenség-tapasztalatáért, mintsem az éppen aktuális történet díszletéül szolgáló világ valószerűségéért vállal kezeséget: „*Helyzetem aggasztó, félelmeim egyre elviselhetetlenebbek, magyarázat nincs. Látszólagos biztonságom senkit se tévesszen meg, illúzió, fabatkát sem ér. Egyik pillanatról a másikra összemolható, és nincs újrakezdés.*” Ezeknek az írásoknak tulajdonképpeni tétje tehát nem abban áll, hogy mennyire felelnek meg a tényeknek – ezt a *Variációk Frankensteinre* című novella is remekül mutatja, melyben egy Norbert nevű művész tulajdon testére irányuló megvetéséről kapunk (ön)ironikus

leírást. Még a helyenként populáris irodalmi toposzok határán mozgó, krimit (*Konzultáció*), sci-fit (*Átmeneti állapot*) és klasszikus rémregényt (*Gótika*) is megidéző történetek cselekménye is másodlagos – itt minden a megismerés önreflexív leírásának, az elbeszélés különböző lehetőségeinek van alárendelve.

Az *Átmeneti állapot* nagy gonddal jelöl ki változatos megfigyelési pozíciókat, hogy aztán a legkülönbözőbb tekintetek kereszttüzeiben láttassa a társas kapcsolatok felbomlását, a magányt, a test hanyatlását, vagyis a létezés jól ismert gyötrelmeit. Lehetőség szerint megingathatatlan közönnnyel, esetleg kegyetlen cinizmussal fűz kommentárokat egy olyan világhoz, ahol már nem lehetséges valódi párbeszéd, és ahol élni már csak annyit tesz, jól élni, ahol az egzisztencia kiteljesedése csak egy kisebb jacht és egy tátrai nyaraló birtoklásán keresztül lehetséges (*A Vízöntő kora*). Különösen izgalmas azonban az a néhány novella, amelyben az elbeszélő egy váratlan váltás következtében kilép a kontempláció megnyugtató pozíciójából, és maga is különböző gyötrelmek elszenvetőjévé és aktív okozójává

válik. Emlékezetes példája ennek „*A fény felé*” című epizód, melynek első felében egy félkegyelmű figura leírását kapjuk, látszólag egy mindentudó narrátor távolságtartó előadásában, aki azonban hirtelen megjelenik a történetben és (minden különösebb ok nélkül) félholt-ra veri az említett szereplőt – mintegy gyakorlatban is alkalmazva a test megnyomorításának bevezető részben pedzegetett praktikáit.

Meglehetősen nyomasztó olvasmány tehát az *Átmeneti állapot*, amin a legerőszakosabb jelenetekben is megvillanó, meglehetősen morbid humor képes csak valamelyest enyhíteni: „*Az ív, amelylyel kalimpálva a mélybe hullsz, leírhatatlanul szép. S végül a csattanás, mint megérkezés – szó se róla, elég nagy port kavarsz.*” Egyes monológok már-már beckett-i hangulata, a tematikus és stílári sokszínűség mellett ez a sajátos humorérzék mondható a kötet igazi erősségének. Meg kell azonban emlétenünk, hogy a novellák közel sem mozognak egységes színvonalon: a kötetben akad néhány teljesen felejthető, mindenfajta emlékezetes nyelvi megoldást nélkülöző mű is, még ha ezeket szerencsére ellensú-

lyozzák az olyan remek darabok, mint például Viktor Jerofejev *Élet egy idiotával* című híres/hírhedt elbeszélését megidéző, egy szexuális perverziókkal és lelki terrorral bélelt szerelmi háromszöget körüljáró *Színelmélet*. Összességében mégis kicsit olyan érzésem van, mintha a bevezető nagyszabású ígérete után a szerző meggondolta volna magát, és végül egy (a narrátor identitásának említett útvesztőit leszámítva) már-már zavarba ejtően olvasmányos formát választott ahelyett, hogy néhány jól irányzott, valóban váratlan megoldással tette volna próbára az olvasó irodalmi állóképességét. Talán többet is elviseltünk volna, de persze az is lehet, hogy így jártunk jobban – hiszen ahogyan arra az *Önvédelem* című rész is figyelmeztet: „*A hátraszegett fej homlokcsontjára mért erősebb ütés életveszélyes lehet.*” •

Turi Márton

E számunk szerzői

Áfra János (1987) költő, képzőművész, kritikus, szerkesztő (Kulter.hu, Szkholion), *Debrecen* • **Baranyi Gergely** (1989) költő, egyetemi hallgató (DE BTK), *Debrecen* • **Benedek Zsolt** (1989) egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Sepsiszentgyörgy* • **Berényi Csaba** (1990) költő, újságíró-gyakornok (Szegedma.hu), *Szeged* • **Braun Barna** (1990) költő, egyetemi hallgató (ELTE BTK), a FÉL főszerkesztője, *Velence* • **Evellei Kata** (1988) költő, egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Pécel* • **Izsó Zita** (1986), költő, drámaíró, *Budapest*, első kötete: *Tengerlakó* (2011, FISZ) • **k.kabai Ióránt** (1977) költő • **Nagypál István** (1987), költő, író, szerkesztő (Dokk.hu), *Budapest* • **Nyerges Gábor Ádám** (1989) költő, író, egyetemi hallgató (ELTE BTK), az Apokrif főszerkesztője, *Budapest* • **Reichert Gábor** (1987) egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Tatabánya* • **Sós Dóra** (1989) költő, író, egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Szekszárd* • **Takács Nándor** (1983) – költő, *Bakonybél* • **Tinkó Máté** (1988) egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Békéscsaba* • **Török Sándor Mátyás** (1988) költő, egyetemi hallgató (PPKE BTK), *Budapest* • **Turi Márton** (1986), egyetemi hallgató (PPKE-BTK), kritikus, *Budakalász* • **Vass Norbert** (1985) író, kritikus, egyetemi hallgató (PPKE BTK), *Kaposvár* • **veress dani** (1988) egyetemi hallgató (ELTE BTK), az Apokrif szerkesztője, *Debrecen* •

Számunkat illusztrálják

Mohamed Gamal Sophia (1981) médiaművész, *Budapest* • **Molnár Veronika Sára** (1990) egyetemi hallgató (PPKE BTK), *Berekfürdő* • **Szendi Nóra** (1988) olvasószerkesztő (Jaffa kiadó, *Budapest*), egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Telki* •

